

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení

Zpracovala: Ing. Bc. Iva Bartošová

Plzeň, 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ing. Bc. Iva BARTOŠOVÁ**
Osobní číslo: **R15M0008P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Výslech v trestním právu
3. Výslech podle judikatury
4. Výslech jako důkazní prostředek trestního řízení ve světle navrhované právní úpravy
5. Úvahy „de lege ferenda“
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018.
- Konrád, Z., Porada, V., Štraus, J., Suchánek, J.: Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: A. Čeněk, 2015, ISBN 978-80-7380-547-0.
- Šámal, P. a kol.: Přípravné řízení trestní, 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-741-3.
- Šámal, P. a kol.: Trestní řád, velký komentář. Praha: C. H. Beck.
- Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář. Praha: C. H. Beck.
- Spurný, J.: Psychologie výslechu, Plzeň: A. Čeněk, 2010. s. 160. ISBN 978-80-7380-153-3.
- Porada, V., Straus, J. a kol.: Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy), Plzeň: A. Čeněk, 2014. s. 704. ISBN 978-80-7380-477-0.
- Konrád, Z., Porada V., Straus, J., Suchánek J.: Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování, Plzeň: A. Čeněk, 2015. s. 414, ISBN 978-80-7380-547-0.

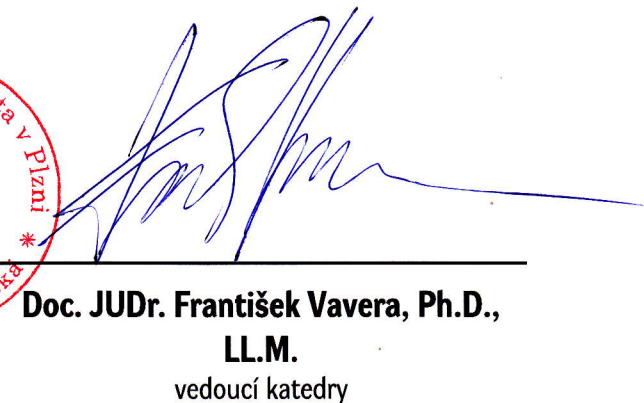
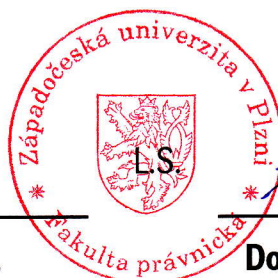
Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **9. listopadu 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení*“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 2020

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, plk. doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M., za cenné rady, komentáře a připomínky při zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD	1
1. VÝSLECH V TRESTNÍM PRÁVU	4
1.1 POJEM VÝSLECHU	4
1.2 PŘÍPRAVA VÝSLECHU	7
1.3 PRŮBĚH VÝSLECHU.....	9
1.4 DOKUMENTACE VÝSLECHU	12
1.5 DRUHY VÝSLECHU.....	13
1.5.1 Výslech osoby podávající vysvětlení	13
1.5.2 Výslech podezřelého, obviněného a obžalovaného.....	14
1.5.3 Výslech svědka.....	17
1.5.4 Výslech znalce	23
1.6 PSYCHOLOGIE VÝSLECHU	25
1.7 ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY VÝSLECHU	28
1.7.1 Výslech dítěte.....	29
1.7.2 Výslech za účasti tlumočnicka.....	32
1.7.3 Výslech za pomoci videokonferenčního prostředku.....	33
1.8 KONFRONTACE.....	35
2. VÝSLECH PODLE JUDIKATURY	38
3. VÝSLECH JAKO DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK TRESTNÍHO ŘÍZENÍ VE SVĚTLE NAVRHOVANÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	43
4. ÚVAHY „DE LEGE FERENDA“	50
ZÁVĚR	56
RESUMÉ	58
SEZNAM ZKRATEK	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma „*Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení*“. Toto téma jsem si zvolila zcela záměrně, neboť problematiku výslechu v trestním řízení a obzvláště jeho praktické provedení považuji za jednu z nejdůležitějších dovedností a zkušeností, jejíž pomocí má být dosaženo účelu trestního řízení, jenž je uveden v § 1 odst. 1 trestního řádu¹. Orgány činné v trestním řízení, vedeny snahou o naplnění účelu trestního řízení, jsou totiž povinny trestné činy náležitě objasnit, zjistit jejich pachatele a tyto spravedlivě potrestat. Výslech, respektive výpověď, která je získávána jeho prostřednictvím, má tomuto cíli napomáhat. K tomu je však žádoucí, aby orgány činné v trestním řízení na výslech nahlížely komplexně, tedy nejen jako na izolovaný trestněprávní institut, ale jako na institut, v němž je třeba zohlednit poznatky dalších věd, zejména kriminalistiky a psychologie. Jen na základě náležitého zjištění a objasnění určitých skutečností může dojít k postižení společensky nežádoucího jednání, které je označeno jako jednání trestné, a k naplnění spravedlnosti, tedy ke spravedlivému potrestání pachatelů takového jednání.

Téma, které jsem si zvolila, je poměrně široké, a proto se ve své práci budu věnovat pouze výše uvedeným oblastem. Ke zpracování této práce je třeba nejprve shromáždit a prostudovat zejména odbornou literaturu, a to včetně odborných článků a relevantní judikatury, týkající se problematiky výslechu jak obecně, tak i problematiky výslechu osob, který se odlišuje určitými specifiky, vyplývajícími ze zvláštního postavení těchto osob. Po prostudování budu získané materiály analyzovat a následně se pokusím podstatné informace spojit do celku tak, aby čtenář této diplomové práce získal ucelený obraz na problematiku výslechu, a to nejen z pohledu trestního práva procesního, ale i z pohledu kriminalistiky a psychologie, případně dalších vědních oborů. Zároveň použiji metodu komparace, a to zejména v kapitole třetí, této práce. Pro zpracování této diplomové práce tedy použiji metody shromáždění literatury, analýzy, syntézy a komparace.

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Hlavním cílem diplomové práce je nejen systémové zhodnocení současné právní úpravy výslechu, ale též přiblížení praktických problémů při její aplikaci ze strany orgánů činných v trestním řízení. Jedním z cílů této práce je poskytnout čtenáři, třeba i z řad laické veřejnosti, ucelený obraz o institutu výslechu, včetně specifik, která se týkají výslechu určitých skupin osob, zejména dětí a znalců. Svou diplomovou práci bych také ráda obohatila o poznatky, které jsem získala v minulosti jako policistka zabývající se vyšetřováním, a dále o poznatky, které v současné době získávám jako přisedící v trestním senátu.

Za účelem naplnění výše uvedených cílů jsem zvolila následující strukturu diplomové práce. V první kapitole se zaměřím na obecné výklady o výslechu z pohledu trestního práva, doplněný pohledem kriminalistiky. Součástí této kapitoly bude nejen vysvětlení pojmu výslech a stručný historický exkurs, ale i pojednání o jednotlivých druzích výslechu, jeho přípravě, průběhu a dokumentaci. V rámci této kapitoly jsem zařadila i podkapitulu pojednávající o psychologii výslechu, neboť jsem názoru, že znalostí této problematiky lze významně ovlivnit výsledek trestního řízení. Následně stručně pohovořím o zvláštních způsobech výslechu, bez jejichž základní charakteristiky by, podle mého názoru, tato diplomová práce nebyla úplná.

Druhá kapitola je věnována judikatuře, vztahující se k výslechu jako důkaznímu prostředku v trestním řízení. Zaměřuji se však pouze na vybrané oblasti, které se mi zdají být nejdůležitější, zejména na výslech konaný jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, dále na výslech, jehož výsledkem je absolutně nebo relativně neúčinný důkaz a na výslech ve světle práva na obhajobu.

V kapitole třetí se pokusím porovnat současnou právní úpravu výslechu s právní úpravou, která je v současné době navrhována v rámci rekodifikačních prací na trestním řádu. Mým cílem je jak zhodnocení navrhovaných změn, tak poukázání na možné nedostatky navrhované právní úpravy v oblasti dokazování, týkající se zejména oblasti výslechu jako důkazního prostředku, které by mohly, v případě že by nebyly zapracovány s dostatečnou pečlivostí či v případě, že by chyběla navazující právní úprava, mít možná i fatální následky při zajišťování účelu trestního řízení.

Předposlední kapitolu věnuji svým úvahám a případným návrhům na možnou budoucí právní úpravu výslechu, a to s ohledem na problematické oblasti, které vyplynou zejména z prostudované judikatury, případně z mých vlastních zkušeností z výslechové činnosti.

Závěrečná část práce bude obsahovat stručné shrnutí podstatných informací a dílčích závěrů z jednotlivých kapitol a jejich zhodnocení. Tato bude doplněna případnými podněty, které by mohly být zapracovány do úpravy problematiky výslechu.

1. Výslech v trestním právu

1.1 Pojem výslechu

Výslech, jako jeden nejdůležitějších a nejstarších důkazních prostředků, řadíme mezi metody kriminalistické praktické činnosti, resp. kriminalisticko-taktické metody. Zároveň se jedná o standardizovaný procesní úkon, upravený trestně procesními předpisy. Jeho cílem je získat informace, které jsou uloženy ve vědomí lidí, a tyto následně použít v rámci prošetřování trestné činnosti.

Jednotlivá ustanovení o výslechu, tak jak je rozděluje trestní řád, jsou začleněna do části první, hlavy páté trestního řádu, nazvané dokazování. Jde o procesní činnost orgánu činného v trestním řízení, jejímž výsledkem je důkazní prostředek ve formě výpovědi vyslychané osoby. Mezi základní podmínky provádění výslechu patří zákonnost jeho provádění, praktická odůvodněnost a etika.

V historii byla výslechu osob přisuzována obrovská důležitost. Se vznikem státu a práva bylo třeba tyto hodnoty chránit. Důsledkem této potřeby byl vznik institucí, které se právě ochranou státu a práva zabývaly. Jedním z prostředků této ochrany byl i institut výslechu. Tento důkazní prostředek v trestním řízení doznal od prvopočátku do současnosti podstatných změn. Institut výslechu byl znám již ve starověkém Egyptě. Soud v rámci své pravomoci mohl vyslychat podezřelého, přičemž k ověření pravdivosti výpovědi byl oprávněn podezřelého, ale i svědky mučit². V době římské republiky docházelo k výslechu v rámci odvolání římského občana, který nesouhlasil s trestem uloženým na základě úvahy magistráta. K výslechu bylo přistoupeno po přečtení obžaloby v průběhu tzv. *secunda accusatio* – druhého stání a pokud bylo třeba, bylo pokračováno ve výslechu svědků v průběhu tzv. *tertia accusatio*.³

² TYLDESLEY, Joyce A. *Jak soudili faraoni: zločin a trest ve starém Egyptě*. Přeložil Květa PALOWSKÁ. V Praze: Metafora, 2001. ISBN 80-865-18-15-9. s. 18, s. 70.

³ SCHELLE, K. a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2012, ISBN 978-80-7418-139-9. s. 8-10.

Na našem území lze prvopočátky trestního řízení konaného z moci úřední vysledovat již v 11. století, kdy na základě Dekrety Břetislavovy funkci veřejné žaloby vykonával arcikněz. Součástí obžalovacího procesu bylo ordálové důkazní řízení. Pomocí ordálů obžalovaný dokazoval pravdivost svého tvrzení, tedy toho, co předtím vypověděl. V našich končinách byl nejčastěji užíván ordál vodou nebo ordál železem, užívány však byly i další druhy ordálů. Na základě silícího odporu k těmto důkazním prostředkům docházelo k jejich omezování a na konci 14. století dochází k zákazu používání ordálů vodou a železem.⁴ Následuje období, kdy výpověď byla získávána pomocí práva útrpného – tortury. Již Pavel Kristián z Koldína ve svém díle nabádal při jejím užití k obezřetnosti. Byl názoru, že se jedná o důkazní prostředek poněkud nejistý, a to s ohledem na skutečnost, že mnozí raději přiznali vinu – ač nevinni, než aby podstupovali mučení, jiní naopak i přes nejvyšší stupeň mučení vypovídat a přiznat vinu odmítali. Výsledky byly konány v mučírňách, za pomoci mučících nástrojů. Zpočátku však způsob provádění tortury nebyl jednotný. Postup byl sjednocen až v Hrdelním řádu Josefa I. Zde byly definovány a seřazeny dle závažnosti jednotlivé stupně mučení. Dále byla tortura velmi podrobně upravena i v Trestním zákoníku Marie Terezie⁵, došlo však ke změně pohledu na závažnost jednotlivých stupňů mučících nástrojů. V roce 1776 pak byla tortura zcela zakázána.⁶

Později dochází k přesunu výsledku již do stadia přípravného vyšetřování konaného soudy, jehož cílem bylo doznání. V této době bylo trestní řízení ovládáno inkviziční zásadou, kdy vyšetřující, soudce i vykonavatel trestu byl jednou osobou. Výslech se stal hlavním důkazem, který měl, mnohdy za použití mučení, potvrdit, že vyslýchaný spáchal čin tak, jak je o tom přesvědčen vyslychající. Přiznání obviněného, učiněné při výslechu, bylo dokonce považováno za tzv. korunu důkazů, což znamenalo, že dalšího důkazu pro dostatečné vyšetření činu již nebylo třeba. Postupem času se však začaly objevovat názory, že výpověď osoby, získaná v rámci výslechu, nemusí být vždy zcela pravdivá. Pravdivost výpovědi je totiž zpravidla ovlivněna tím, zda vypovídající osoba má či nemá vztah k prošetřované události, a zda má zájem na jejím výsledku. Na důležitosti tak začaly nabírat i jiné

⁴ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-115-3. s. 40 – 41.

⁵ *Constitutio criminalis Theresiana*.

⁶ FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-115-3. s. 76 – 79.

důkazní prostředky a také byly rozpracovány taktické postupy výslechu, jejichž úkolem je pomoci orgánům činným v trestním řízení v získání, pokud možno co nejpravdivější výpovědi.

Přes všechna možná negativa je výslech v trestním řízení považován za jeden z nejdůležitějších procesních úkonů, jehož prostřednictvím dochází k získání důkazních prostředků, a bez jehož řádného provedení lze jen stěží řádně objasnit skutkové okolnosti činu a naplnit tak účel trestního řízení.

Výslech lze definovat jako „*samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti a trestně procesní úkon, který je určován aktivní činností vyslýchajícího a je zaměřen k tomu, aby výpovědi vyslýchaného byly získány úplné a věrohodné poznatky o vyšetřované události*“⁷.

Výslech je tedy procesní činností orgánu činného v trestním řízení, metodou získávání výpovědi v kriminalistické činnosti⁸ a důkazním prostředkem, jehož pomocí jsou získávány právě skutečnosti, které mají být v rámci trestního řízení objasněny.

Z trestněprávního hlediska na výslech pohlížíme jako na trestně procesní úkon. Výsledkem výslechu je výpověď vyslýchané osoby, jejímž prostřednictvím orgán činný v trestním řízení získává informace relevantní pro prošetřovanou událost. Tyto informace jsou zafixovány ve vědomí vyslýchané osoby. Vyslýchající by se měl snažit z každé výpovědi, jež je obsahem protokolu o výslechu, zjistit, pokud je to možné, odpovědi na sedm základních kriminalistických otázek:

- co – zda se stal skutek, jenž je trestným činem?
- kdo – kdo tento skutek spáchal, zda skutek spáchal obviněný?
- kdy – kdy došlo ke spáchání skutku?
- kde – na jakém místě došlo ke spáchání skutku?
- jak – jakým způsobem došlo ke spáchání skutku?
- čím – jaké prostředky byly užity ke spáchání skutku?
- proč – co vedlo pachatele ke spáchání skutku?

⁷ PJEŠČAK, J. a kolektiv. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: Naše Vojsko, n. p., 1982, 280 s., s. 155.

⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-589-0. s. 468.

Lze tedy shrnout, slovy Miroslava Němce: „*Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.*“⁹

Trestní řád a další právní předpisy, které problematiku výslechu upravují, obsahují trestně procesní pravidla výslechu, zatímco taktické a organizační otázky jsou předmětem zkoumání kriminalistiky.¹⁰ Mezi obecná pravidla výslechu, jakožto trestně procesního úkonu, řadíme i povinnost vyslyšajícího s vyslyšchanou osobou jednat tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení. Při výslechu je vždy nutné šetřit osobnost vyslyšchaných a jejich ústavně zaručená práva. Jedná se v podstatě o provedení článku 4, odst. 4 Listiny základních práv a svobod¹¹ (dále jen „Listina“) a o vyjádření zásady přiměřenosti¹². Jednáním s vyslyšchanou osobou je přitom myšlen nejen osobní styk a provádění samotného výslechu, nýbrž i styk písemný. Dalším obecným pravidlem, vztahujícím se k výslechu, je získání informací, které pomohou zjistit skutkový stav věci tak, aby byla naplněna jedna ze základních zásad trestního řízení, zásada materiální pravdy, vyjádřená v § 2 odst. 5 trestního řádu.

1.2 Příprava výslechu

Je-li cílem výslechu dosažení získání právně relevantních informací, které jsou uloženy ve vědomí člověka, je nutné se na tento trestně procesní úkon patřičně připravit. Přípravu výslechu můžeme rozdělit na dvě etapy, přičemž účelem první etapy je důkladná analýza dosud shromážděných důkazních materiálů, z nichž vyslyšající určí okolnosti, které chce výslechem objasnit. Z dobře provedené analýzy dosud shromážděného důkazního materiálu vznikne soubor otázek, které mají být v rámci výslechu zodpovězeny, a plán výslechu, jehož součástí jsou mimo jiné i varianty postupu při výslechu s ohledem na přístup vyslyšchané osoby. Současně probíhá analýza poznatků o vyslyšchané osobě. Její součástí je zejména

⁹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s. r. o., 2017. ISBN 978-80-906974-0-9. s. 321.

¹⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 377.

¹¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹² § 2 odst. 4, věta třetí zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

získání veškerých dostupných údajů o vyslychané osobě. Zdrojem těchto údajů mohou být různé databáze, které jsou užívány Policií České republiky, dále pak sociální sítě a v neposlední řadě také operativní šetření. Cílem zjišťování takovýchto informací je předvídatelnost chování vyslychaného při provádění výslechu a určení správných taktických postupů jeho provedení. Analytická fáze přípravy výslechu je velmi důležitá a není žádoucí ji jakkoli podceňovat. Lze ji vnímat i jako výchozí bod pro navázání psychologického kontaktu s vyslychanou osobou. Po analytické fázi přípravy výslechu nastupuje fáze syntetická. Syntetická fáze přípravy výslechu je založena na výsledcích fáze analytické. Jejím úkolem je stanovit cíl výslechu, je-li třeba vyslechnout více osob, určit pořadí výslechů, stanovit vhodný časový okamžik a místo výslechu a v neposlední řadě také stanovit pořadí pokládaných otázek. Při objasňování složitějších případů je vhodné zpracovat plán výslechu, jehož součástí je stanovení:

- okolností, které je třeba v průběhu výslechu objasnit,
- otázek, které budou vyslychanému pokládány za účelem objasnění,
- pořadí objasňovaných okolností,
- pořadí, v němž budou kladeny otázky k doplnění výpovědi,
- důkazů, využitých v průběhu výslechu a způsob jejich využití,
- způsobu prověřování výpovědi již v průběhu výslechu,
- způsobu dokumentace průběhu výslechu a jeho výsledků.¹³

Součástí přípravy výslechu by podle mého názoru mělo být i zhodnocení schopností samotného vyslychajícího. Vyslychající by měl být schopen sebekriticky určit, zda existují nějaké skutečnosti, které mohou ovlivnit průběh či výsledek tohoto procesního úkonu. Musí objektivně zhodnotit, zda jeho odborné znalosti postačují pro úspěšné získání trestněprávně relevantních informací, zda je schopen si tyto znalosti osvojit, nebo zda by bylo vhodné přizvat osobu disponující potřebnými odbornými znalostmi, zejména jedná-li se z obsahového hlediska o složitý výslech.

¹³ Využito viz. TIPLICA, Mircea a kol. *Kriminalistická taktika*. 2., upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. 162 s. ISBN 80-7251-007-X, s. 68.

Následně je třeba připravit výslech také z hlediska jeho organizace a materiálního zabezpečení. Tato činnost spočívá především v zajištění osob, které se mají výslechu účastnit, a dále pak v zajištění materiálně technických prostředků pro provedení výslechu, spočívajícím zejména v zajištění výslechové místnosti, či v zajištění potřebné výpočetní techniky je-li výslech naplánován mimo pracoviště vyslychajícího, případně v zajištění dokumentační techniky. Bez osobní účasti vyslychaného nelze výslech zpravidla provést. K zajištění přítomnosti vyslychaného při úkonu slouží zejména předvolání. Jde o procesní úkon, zpravidla písemný, v němž musí být předvolávané osobě sdělen důvod jejího předvolání, tedy, čeho se věc týká. Zároveň musí být tato osoba řádně poučena o následcích nedostavení se, tedy zejména o možnosti jejího předvedení či uložení pořádkové pokuty. Je tedy nutné, aby předvolání bylo osobě řádně doručeno. Předvedení však může orgán činný v trestním řízení nařídit i bez předchozího předvolání, a to v případě, že osobě nelze předvolání řádně doručit a zároveň je k naplnění účelu trestního řízení třeba, aby podala výpověď¹⁴.

1.3 Průběh výslechu

Provádění výslechu je velmi náročným dynamickým procesem, jenž se dělí do několika etap. Tyto etapy jsou z pohledu kriminalistiky označovány jako stadia výslechu. Nicméně i platná právní úprava v ustanoveních týkajících se výslechů přesně stanovuje postup orgánu činného v trestním řízení při provádění tohoto úkonu, které s pohledem kriminalistiky korespondují. Z hlediska trestněprávního i z hlediska kriminalistického tak rozlišujeme tři stadia výslechu:

- úvodní stadium,
- monolog,
- dialog.

V úvodním stadiu výslechu dochází zejména k navázání psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. V rámci tohoto stadia je nutné ověřit a zjistit základní informace o vyslychané osobě a informace o jejím vztahu k předmětu výslechu. V případě obviněného je zpravidla zjišťován i jeho vztah

¹⁴ Využito viz: STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7. s. 105–107.

k ostatním spolupachatelům a k prošetřované věci. U obviněného vyslyšající také zjišťuje informace o jeho rodinných a majetkových poměrech a zda byl již v minulosti za trestnou činnost trestán. Součástí tohoto stadia je rovněž zákonné poučení vyslyšaného o jeho právech a povinnostech, vztahujících se k jeho procesnímu postavení. Jak jsem již uvedla, vyslyšající navazuje psychologický kontakt s vyslyšaným, přičemž právě jeho navázání může mít zcela zásadní vliv na získání právně relevantních informací o vyšetřované události.

Následně se výslech překlápí do stadia monologu, jehož cílem je umožnit vyslyšané osobě, aby se k věci souvisle vyjádřila a vypověděla vše, co je jí o věci známo, co je dle jejího názoru důležité a uvedla, jak a kde se uváděné skutečnosti dozvěděla. Výjimkou v tomto ohledu je obviněný, který může využít svého práva nevypovídat, a žádné skutečnosti tak uvádět nemusí. Je žádoucí, aby vyslyšaná osoba nebyla v průběhu tohoto stadia přerušována. Dochází-li však k tomu, že se vyslyšaný výrazně odchyluje od předmětu výslechu, je vhodné, aby jej vyslyšající usměrnil. Zároveň toto stadium výslechu klade výrazné požadavky na práci vyslyšajícího, neboť právě v tomto stadiu je možné zjistit rozpory s jinými důkazními prostředky či neúplnost výpovědi vyslyšaného. V průběhu souvislé výpovědi vyslyšající v rámci analýzy výpovědi neustále porovnává výpověď vyslyšaného s jinými důkazními prostředky, což je proces velmi náročný nejen na soustředění vyslyšajícího a logické úvahy, ale i na samotnou přípravu výslechu, neboť vyslyšající musí velmi detailně znát celý spisový materiál a musí být schopen si různé detaily vybavit. Právě v tomto stadiu výslechu dochází k nejvýznamnějšímu propojení s poznatky z psychologie, kdy za jejich pomoci vyslyšající posuzuje věrohodnost výpovědi.

Umění posouzení věrohodnosti výpovědi je důležitým hlediskem pro naplnění cíle trestního řízení. Vyslyšající by měl nejprve zhodnotit, zda je výpověď strukturována logicky, tedy, zda dává smysl a zda jednotlivé úseky výpovědi na sebe navazují a nejsou v rozporu. Pokud na sebe jednotlivé části výpovědi nenavazují, měl by vyslyšající zpozornět a snažit zjistit příčinu tohoto stavu. Nicméně nemusí jít o nic závažného, vyslyšaná osoba takto může vypovídat např. v důsledku toho, že pro ni výslechová situace není známá a cítí se v ní nejistě.

Následně dochází k analýze specifických oblastí, kdy jsou hodnoceny detaily výpovědi vyslyšaného, týkající se zejména

- časového a místního určení,
- událostí, k nimž došlo v průběhu prošetřovaného činu,
- popisu duševního stavu vyslychaného i pachatele během činu,
- případně asociací, které vznikly během činu.

V neposlední řadě je v rámci hodnocení věrohodnosti výpovědi potřeba vzít na vědomí informaci, která zpravidla bývá známa pouze profesionálům, a to detailní charakteristiku trestného činu. U vyslychaných osob nejsou tyto znalosti obvyklé a pokud jimi disponují, mohou mít různé příčiny. Od zájmu vyslychaného o trestní právo jako takové, či z vlastní minulé zkušenosti až po chtíč uškodit jinému.¹⁵

Je-li spontánní výpověď vyslychaného neúplná nebo rozporná s jinými výpověďmi, je nutné tyto neúplnosti a rozpornosti odstranit formou dialogu, tedy formou kladení otázek vyslychanému a zaznamenáním odpovědí na tyto otázky. Otázky je třeba klást tak, aby jim vyslychaný rozuměl. Je úkolem vyslychajícího, případně dalších osob otázky pokládajících, aby kladené otázky byly formulovány dostatečně určitě, přičemž je zakázáno klást otázky kapciózní, sugestivní a otázky, které již obsahují odpověď. V tomto stadiu výslechu rovněž lze za pomoci tzv. kontrolních otázek zjistit, zda je výpověď učiněná vyslychaným pravdivá, či zda obsahuje nepravdivé informace. Ty mohou být ve výpovědi obsaženy zejména ze dvou důvodů. Za prvé: vyslychaný se může při výpovědi dopustit nepřesností s ohledem na jeho zmenšenou schopnost pamatovat si nebo zapamatované správně reprodukovat. Za druhé: vyslychaný se z jakéhokoliv důvodu nechce podílet na dosažení účelu trestního řízení, a proto učiní nepravdivou výpověď. Nejprve otázky klade vyslychající, následně, je-li přítomen, státní zástupce či soudce, a nakonec je umožněno, aby vyslychanému kladli otázky obhájci, případně sám obviněný. Možnost obhájce obviněného, případně obviněného, klást vyslychanému otázky je realizací práva na obhajobu¹⁶.

¹⁵ Využito viz: KONEČNÁ, Tereza. Role psychologa při výslechu svědka. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 3, s. 64.

¹⁶ Využito viz: STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7. s. 107–119.

1.4 Dokumentace výsledku

Jako každý trestně procesní úkon, tak i výsledek je třeba zaznamenat. Trestní řád ukládá povinnost o konaném výsledku pořádat protokol. Tento lze doplnit zvukovým či obrazovým záznamem. Obecné požadavky na protokolaci úkonu trestního řízení, tedy i na protokolaci výpovědi, stanoví ustanovení § 55 trestního řádu. Mezi povinné náležitosti každého protokolu o výsledku patří zejména pojmenování orgánu, který výsledek provádí, místo, čas a předmět výsledku, jméno, příjmení a funkce osob, na výsledku zúčastněných, zákonné poučení vyslychaného, návrhy stran a vyjádření vyslychaného, námitky proti průběhu výsledku nebo proti obsahu protokolu. Protokol o výsledku je ukončen podepsáním osob, které se trestně procesního úkonu účastnily. Výjimkou je protokol o hlavním líčení, jehož součástí je i protokolace výpovědi vyslychané osoby, který podepisuje pouze předseda senátu a zapisovatel, a dále pak protokol o výsledku prováděném prostřednictvím videokonferenčního zařízení. V tomto případě vyslychaná osoba protokol rovněž nepodepisuje. Protokol o výsledku obsahuje zpravidla více stran, přičemž trestní řád¹⁷ stanoví povinnost, aby vyslychaný podepsal protokol na každé straně. Může však nastat i situace, kdy některá z osob, které se na úkonu účastní, protokol o výsledku podepsat odmítne. V takovém případě je nutné tuto skutečnost do protokolu poznamenat a uvést důvody, pro které osoba protokol podepsat odmítla.

Protokolaci výsledku lze z kriminalistického hlediska rozdělit do tří kroků, které de facto korespondují s jednotlivými stadii výsledku. V úvodní části jsou protokolovány základní informace o orgánu činném v trestním řízení, který procesní úkon vede, o vyslychané osobě, její vztah k předmětu výsledku a její vyjádření k poučení, jež se jí dostalo. Ve stadiu monologu, rovněž tak ve stadiu dialogu, je třeba protokolovat souvislé vyjádření vyslychané osoby k předmětu výsledku. Je žádoucí, aby byl pořizován doslovný přepis, nicméně k tomuto v současné době dochází pouze zpravidla v řízení před soudem, kde je z jeho průběhu pořizován zvukový záznam a protokol se vyhotovuje dodatečně¹⁸.

¹⁷ § 56 odst. 1 trestního řádu.

¹⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9. s. 337.

V přípravném řízení je, pokud možno doslovný záznam výpovědi úkolem policisty konajícího vyšetřování. V minulosti bylo možné si na delší a složitější úkony, konané formou výslechu, zajistit zapisovatele, nicméně v důsledku úsporných opatření byli zapisovatelé, pracující pro Policii České republiky, zrušeni. V průběhu řízení před soudem – v hlavním líčení či v řízení před samosoudcem – je protokolace prováděna zapisovatelem – zpravidla protokolujícím úředníkem a následně je pořizován doslovný přepis protokolu, neboť trestní řízení před soudem je nahráváno¹⁹. Výjimkou je situace, kdy se obžalovaný a státní zástupce po vyneseném rozhodnutí vzdají svého práva podat opravný prostředek a prohlásí, že netrvají na vyhotovení protokolu, či situace, kdy rozhodnutí nabyde právní moci, aniž by byl podán opravný prostředek některou z oprávněných osob²⁰.

1.5 Druhy výslechu

Výslechy je možné rozdělit podle různých hledisek. Současná právní úprava je založena na dělení výslechu z hlediska procesního postavení vyslychané osoby. Podle ustanovení trestního řádu tak lze vyslýchat zejména

- osobu, která byla vyzvána k podání vysvětlení,
- podezřelého,
- obviněného,
- obžalovaného,
- svědka,
- znalce.

1.5.1 Výslech osoby podávající vysvětlení

Pokud se týká výslechu osoby, která byla vyzvána k podání vysvětlení, je nutné mít na paměti, že se může jednat o výpověď osoby, která může v budoucnu být jak osobou obviněnou, tak svědkem. V praxi je takový úkon nazýván jako „podání vysvětlení“. Tento procesní úkon je prováděn ve stadiu trestního řízení, nazvaném postup před zahájením trestního stíhání, pro které trestní řád používá pojem

¹⁹ § 55b odst. 1, odst. 2 trestního řádu.

²⁰ § 55 odst. 4 trestního řádu.

prověřování. Samotný výslech je zpravidla zaznamenáván formou úředního záznamu o podání vysvětlení dle ustanovení § 158 odst. 6 trestního řádu. Tento záznam následně slouží státnímu zástupci a obviněnému k úvaze, zda taková osoba bude vyslechnuta jako svědek. Pokud by k následnému výslechu, ať již v přípravném řízení nebo v řízení před soudem nedošlo, nelze tuto výpověď, pokud s tím procesní strany nesouhlasí, použít, či dokonce na jejím základě vyslovit vinu, protože by bylo zkráceno právo na obhajobu. V takovém případě by totiž obviněný, případně jeho obhájce, byl zbaven možnosti zpochybnit výpověď svědka a klást mu otázky. Dále by byla porušena nejen zásada kontradiktornosti trestního řízení, ale v důsledku takového postupu by došlo i k porušení základních lidských práv, která jsou garantována Listinou, zejména práva na spravedlivý proces a práva rovnosti stran. Může však nastat situace, kdy je třeba ke skutečnostem, jež nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, vyslechnout osobu v již okamžiku, kdy doposud nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby. Jedná se zejména o výslech svědka, který je vážně nemocen a je zde předpoklad, že v průběhu dalšího řízení ho nebude možné vyslechnout, protože zemře, anebo je svědkem cizinec, jehož výslech by byl v budoucnu značně obtížný, ne-li nemožný. Takový výslech bude mít povahu neodkladného či neopakovatelného úkonu a je nutné zabezpečit splnění zákonných podmínek pro jeho konání. Podle ustanovení § 158a trestního řádu je u takového výslechu nutná účast soudce, který je garantem zákonnosti provedeného úkonu.

1.5.2 Výslech podezřelého, obviněného a obžalovaného

Základní pravidla pro výslech podezřelého jsou stanovena v ustanovení § 76 odst. 5 trestního řádu. Ze zákonné dikce plyne pravidlo, že i při výslechu osoby, která byla zadržena jako podezřelá ze spáchání trestného činu, je nutné dbát jejích práv a poučit ji o nich. Je nutné osobě podezřelé zejména umožnit uskutečnit její právo na obhajobu, tedy právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou jí kladeny za vinu, právo odmítnout vypovídat, právo zvolit si obhájce a radit se s ním i v průběhu provádění úkonu trestního řízení. Na provádění výslechu podezřelého se přiměřeně použijí ustanovení o výslechu obviněného.

Obviněnou je osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Výslech obviněného je velmi podrobně upraven

v ustanoveních § 91 a následujících trestního řádu, přičemž je třeba mít na paměti, že tato ustanovení se vztahují na výpověď osoby, proti které bylo zahájeno trestní stíhání. Je zde stanoven přesný postup orgánu činného v trestním řízení při provádění tohoto úkonu. Na výpověď obviněného nelze nahlížet pouze jako na důkazní prostředek, ale je potřeba na ni nahlížet i jako na prostředek, jímž se obviněný obhajuje. Vyslýchanou osobu v tomto procesním postavení je na počátku výslechu nutné poučit v souladu se zákonnými ustanoveními. V případě potřeby je nutné jí smysl poučení řádně vysvětlit a do protokolu o výslechu svědka zaznamenat její vyjádření k provedenému poučení. Nelze se spokojit s předložením sepsaného poučení obviněnému s tím, aby si jej přečetl. Trestní řád zdůrazňuje možnost obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a k důkazům o nich. Ustanovení trestního řádu však obsahuje i pravidlo „*nemo tenetur prodere se ipsum*“, které lze vykládat jako zákaz jakéhokoli donucení obviněného k výpovědi. Z uvedeného pravidla vyplývá, že obviněný k tomu, co je mu kladeno za vinu, vypovídat může, ale nemusí. Rozhodne-li se obviněný vypovídat, může mu vyslychající dovolit, aby nahlédl do svých písemných poznámek²¹. Tyto poznámky je však povinen vyslychajícímu na jeho požádání předložit k nahlédnutí. Žádost vyslychajícího o předložení poznámek je nutné zaznamenat do protokolu o výslechu obviněného. Stává se, že obviněný vyslychajícímu předloží své písemné vyjádření – přípravu k výpovědi v domnění, že tak nahradí samotný výslech. Tento přístup však zákon nedovoluje (hovoří o nahlédnutí do písemných poznámek) a rovněž zákon neumožňuje, aby obviněný místo své výpovědi písemné poznámky přečetl. Vyslýchající však může žádost obviněného o nahlédnutí do jeho písemných poznámek i odepřít. Může se tak stát v případě, že panuje obava, kdy právě nahlédnutím do poznámek by mohla být výpověď obviněného negativně ovlivněna, a to po pečlivém zhodnocení průběhu výslechu ze strany vyslychajícího. S ohledem na skutečnost, že obviněný je oprávněn odmítnout vypovídat, a to kdykoli v průběhu trestního řízení, nebývá odepření možnosti obviněného nahlédnout do svých poznámek, obvyklou záležitostí.²² Za odmítnutí vypovídat obviněného nelze jakkoli sankcionovat. Obviněný je tak pouze povinen dostavit se na předvolání a podrobit se úkonům ke zjištění jeho totožnosti, což je zpravidla protokolováno na úvodní straně

²¹ § 93 odst. 1 trestního řádu.

²² Využito viz: VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha. C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9. s. 164 – 179.

protokolu o výslechu obviněného. Obviněného je dále nutné poučit o právu zvolit si obhájce. Prohlásí-li obviněný, že si obhájce zvolit chce a vypovídat bude pouze za jeho účasti při výslechu, je nutné mu realizaci tohoto práva umožnit, do protokolu o výslechu obviněného zapsat jeho vyjádření a současně mu stanovit přiměřenou lhůtu ke zvolení obhájce. V opačném případě by se jednalo o porušení práva na obhajobu, tedy o porušení zákona. Došlo-li k získání výpovědi obviněného v rozporu se zákonem, nelze takovou výpověď v trestním řízení použít, vyjma případu, kdy je takto získaná výpověď použita proti vyslychajícímu, který sám porušil zákon právě nezákonným vedením výslechu. V zájmu dodržování zákonnosti jsou tak osoby vyslychající obviněného vystaveny možnosti trestní odpovědnosti v případě, že při opatřování výpovědi obviněného samy překročí rámec trestněprávních předpisů.

Obvinění ze spáchání trestného činu však může být vzneseno i proti právnické osobě. Zde je situace poněkud odlišná, neboť výslech je prováděn nejen na základě ustanovení trestního řádu, ale je třeba přihlídnout i ke speciálním ustanovením jiného právního předpisu²³. Výpověď předně nepodává přímo právnická osoba, neboť se jedná o osobu „fiktivní“, ale zástupce právnické osoby, který je dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád oprávněn činit úkony před soudem. Osoba, která za právnickou osobu výpověď podává, však nesmí být v dané trestní věci sama osobou obviněnou, poškozenou ani osobou, podávající svědeckou výpověď.

Obviněný je po nařízení hlavního líčení na základě podané obžaloby nazýván obžalovaným. Výslech obžalovaného je do jisté míry upraven velmi obdobně jako výslech obviněného, nicméně jsou zde jistá specifika, uvedená v § 207 a v § 314d odst. 2 trestního řádu. Provedením výslechu obžalovaného se zahajuje dokazování v rámci hlavního líčení. Obžalovaný je vyslychán ihned po přednesení obžaloby státním zástupcem a po přednesení nároku na náhradu škody ze strany poškozeného, případně jeho zmocněnce, což je specifikum oproti přípravnému řízení. Přestože je v přípravném řízení obviněný vyslychán zpravidla mezi prvními, pořadí jeho výslechu není stanoveno a záleží na osobě, která vede vyšetřování, kdy obviněného vyslechne. I v rámci hlavního líčení má obžalovaný právo odmítnout vypovídat. Zákon pro tyto případy umožňuje výpověď

²³ Zákon č. 418/2011, Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

obviněného, učiněnou zákonným způsobem po sdělení obvinění, přečíst. Jsou-li v dřívější výpovědi obžalovaného a ve výpovědi, učiněné v rámci hlavního líčení podstatné rozpory, je třeba na ně obžalovaného upozornit, zjistit jejich příčinu a pokusit se je odstranit. Je-li vedeno hlavní líčení proti více obžalovaným, lze jednotlivé obžalované vyslýchat v nepřítomnosti spoluobžalovaných. V tomto případě je však nutné ještě v průběhu dokazování obžalované seznámit s obsahem výpovědí spoluobžalovaných²⁴.

1.5.3 Výslech svědka

Výslech svědka je v obecných intencích upraven v ustanoveních § 97 až § 104 trestního řádu. Tato ustanovení se vztahují na výslech svědka prováděný v průběhu přípravného řízení i v řízení před soudem. Pro výslech svědka v hlavním líčení je třeba užít jak ustanovení obecná, tak ustanovení zvláštní, tedy § 209 trestního řádu. Jedná-li se o osobu, u níž jsou splněny podmínky pro utajení totožnosti, řídí se výslech takové osoby zvláštními ustanoveními, a to § 55 odst. 2 a § 102a trestního řádu. Speciální postup je upraven rovněž pro výslech svědka – poškozeného při užití určitých institutů trestního práva, zejména při užití institutu narovnání a v dalších případech tzv. odklonů.

Legální definici svědka trestní řád neobsahuje. Zároveň nestanovuje ani minimální věkovou hranici pro podání svědecké výpovědi, přestože schopnost správně vnímat skutečnosti a následně je reprodukovat nastává až s dosažením určitého věku. Svědek bývá trestněprávní naukou charakterizován jako osoba, která je odlišná od osoby obviněného, a byla orgánem činným v trestním řízení vyzvána, aby vypověděla o tom, co je jí známo o trestném činu a jeho pachateli, o okolnostech, které vnímala svými smysly. Právě způsobem vnímání okolností, jež jsou předmětem trestního řízení se svědek odlišuje od osoby znalce. Z uvedené charakteristiky dále vyplývá skutečnost, že svědek nemůže být zároveň obviněným. Svědkem může být i poškozený, případně oběť trestného činu, a to zejména při šetření majetkové trestné činnosti nebo násilné trestné činnosti. Pojem

²⁴ Využito viz: ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7. s. 258–263.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 378–384.

svědka však nelze ztotožňovat s pojmem poškozeného, stejně tak s pojmem oběti trestného činu.²⁵ Ne každý svědek je poškozeným nebo obětí trestného činu, zatímco oběť je vždy svědkem a poškozený je zpravidla svědkem. Z formulace „zpravidla“ vyplývá, že toto neplatí bezvýjimečně. Je-li spácháním trestného činu poškozena právnická osoba, pak, s ohledem na skutečnost, že právnická osoba je organizace osob nebo majetku, nemůže být svědkem. Jako svědek je v takovémto případě vyslýchán její zástupce. Na rozdíl od absentující definice svědka, poškozeného definuje trestní řád jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.²⁶

Svědecká výpověď má pro rozhodování ve věci mimořádný význam. Svědecká výpověď se řadí mezi základní a zpravidla i nejčastější důkazní prostředky. Má-li v trestním řízení osoba procesní postavení svědka, je vyloučeno, aby v témže trestním řízení byla obviněným, znalcem či snad jedním z orgánů činných v trestním řízení. Z důvodu bezprostřednosti vnímání skutečností je vztah této osoby k věci zatížen subjektivním postojem, což vylučuje, aby ve věci vystupovala v jiné pozici než v pozici svědka. Pokud by se tak stalo, bylo by možné celkem oprávněně namítat její podjatost.

Význam svědeckví je tak velký, že trestní řád v § 97 stanovuje obecnou povinnost každého dostavit se na předvolání a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Na svědka je zároveň kladen zákonný požadavek, aby vypovídal pravdivě a nic nezamlčel, a to pod hrozbou trestní odpovědnosti²⁷. Byl-li svědek řádně předvolán, aby se dostavil k podání svědecké výpovědi, je povinen se v čas stanovený v předvolání dostavit na určené místo. Součástí tohoto předvolání je i poučení o následcích nedostavení se bez řádné omluvy, tedy o možnosti předvedení či uložení pořádkové pouty. Povinnost dostavit se se týká všech osob, tedy i těch, kteří ze zákona mají možnost výpověď odepřít a těch, kteří jsou vázáni povinností mlčenlivosti a v důsledku toho se na ně vztahuje zákaz výslechu. K zákazu výslechu je však třeba poznamenat, že svědek se ho nemůže dovolávat,

²⁵ Využito viz: FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 10, s. 225.

²⁶ § 43 odst. 1 trestního řádu.

²⁷ § 101 odst. 1 trestního řádu. § 345, § 346 trestního zákoníku.

vztahuje-li se na trestný čin, k němuž je svědek vyslýchán, oznamovací povinnost²⁸. Výjimkou v tomto ohledu jsou osoby vyňaté z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle § 10 odst. 1 trestního řádu, nicméně i tyto osoby se mohou dostavit k podání svědecké výpovědi. Další povinností svědka, vyplývající z trestního řádu²⁹, je povinnost vypovídat. Z této povinnosti jsou vyňaty osoby, které požívají výsad a imunit podle zákona nebo podle mezinárodního práva, osoby, na které se vztahuje zákaz výslechu, dále pak poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu, je-li předmětem výslechu okolnost, o níž se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce a rovněž osoby, které jsou oprávněny výpověď odepřít s ohledem na svůj příbuzenský vztah k obviněnému nebo na svůj poměr k trestní věci. Svědek, který se k výslechu dostavil, musí být o možnosti odepřít výpověď řádně poučen. O tom, zda jsou dány důvody odepření výpovědi rozhoduje vyslýchající. Je tedy nutné, aby svědek po náležitém poučení tyto důvody vyslýchajícímu sdělil. Rozhodne-li vyslýchající, že uvedené důvody neopravňují svědka k odepření výpovědi, je svědek povinen vypovídat, a to i přesto, že s rozhodnutím vyslýchajícího nesouhlasí. Následně odepření výpovědi pak může být vynucováno pod hrozbou uložení pořádkové pokuty. Jsou-li však důvody odepření výpovědi dány a vyslýchající svědka přesto k výpovědi donutí, jednalo by se o důkaz získaný nezákonným způsobem a vyslýchajícímu by hrozilo trestní stíhání.

Pokud svědkovi nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné nebezpečí porušení jejich základních práv a pokud nelze jejich ochranu zajistit jinak, učiní orgán činný v trestním řízení opatření a totožnost i podobu svědka utají. Institut utajení totožnosti svědka se uplatňuje zejména v případech, kdy svědek skutečnosti pozoroval, aniž by byl on sám jakkoli pozorován nebo v souvislosti s prošetřováním organizovaného zločinu. O možnosti utajení svědka je vyslýchající povinen svědka poučit. Jako utajený svědek je vyslýchána zásadně osoba, která v trestním řízení vystupovala jako agent nebo prováděla předstíraný převod a osoba, která se na takovýchto úkonech bezprostředně podílela, přičemž tato osoba je služebně zařazena v policejním orgánu nebo je policistou jiného státu³⁰. Svědek v takovém případě podepisuje protokol pod smyšleným jménem. Skutečnou totožnost svědka vyznačí vyslýchající

²⁸ § 368 trestního zákoníku.

²⁹ § 97 trestního řádu.

³⁰ § 102a trestního řádu.

na zvláštní listině a tuto vloží do obálky, kterou zapečetí. Obálka se skutečnou totožností svědka je uchovávána odděleně od spisu. Smyšlenou totožnost vyslychající vyznačí na prvním listu protokolu o výsledku svědka spolu s poznámkou, že se jedná o výslech dle ustanovení § 55 odstavec 2 trestního řádu. Dále výslech probíhá standardním způsobem. Výslech utajeného svědka je pro vyslychajícího velmi náročný na organizaci, neboť je třeba zabezpečit, aby se svědek, jehož totožnost a podoba mají být utajeny, nesetkal těsně před samotným výslechem tváří v tvář s osobami, které se na prošetřování trestní věci podílí, vyjma vyslychajícího, a už vůbec ne s obhájcem obviněného. Pravá totožnost utajeného svědka nesmí být prozrazena nepovoleným osobám. Zároveň je tak vyloučena i přítomnost obhájce obviněného ve výslechové místnosti, neboť v opačném případě by institut utajeného svědka pozbyl smyslu své existence. Výslech utajeného svědka, jemuž má právo být přítomen obhájce obviněného, tak zpravidla probíhá ve dvou oddělených místnostech, a to za použití techniky pro přenos hlasu s možností změny hlasu, přičemž do místnosti, v níž se nachází svědek, jehož totožnost je utajována, má přístup pouze vyslychající. I takovému svědkovi má obhájce obviněného právo klást otázky. Vyslychající však musí přijmout opatření, aby obhájci bylo znemožněno zjistit skutečnou totožnost svědka. Má-li otázka obhájce za cíl zjistit skutečnou totožnost svědka, je vyslychající oprávněn takovou otázku nepřipustit. Tuto skutečnost však musí uvést v protokolu o výsledku utajeného svědka a zároveň ji řádně odůvodnit, neboť ze strany obhájce zpravidla následuje žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu³¹.

Výslech svědka je započat zjištěním osobních údajů svědka a jeho poměru k prošetřované trestní věci, případně k osobě obviněného³². Poté vyslychající svědka řádně poučí o jeho právech a povinnostech a v případě potřeby mu toto poučení vysvětlí. Následuje stadium monologu, v němž je třeba dát svědkovi možnost, aby se k předmětu výsledku souvisle vyjádřil a vypověděl vše, co je mu o prošetřované trestní věci známo a co považuje za důležité. Kromě toho by měl svědek uvést i zdroj, jak se o vypovězených skutečnostech dozvěděl. Údaje o zdroji, z něhož svědek informace čerpá, jsou vyjádřením principu vyplývajícího ze zásady

³¹ § 157a trestního řádu.

³² Využito viz: KONEČNÁ, Tereza. Role psychologa při výslechu svědka. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 3, s. 64.

bezprostřednosti³³, podle kterého mají orgány činné v trestním řízení čerpat důkazy z pramene, který je dokazované skutečnosti nejbližší. Je tomu tak proto, že z nejbližšího pramene jsou zpravidla získané informace co nejpřesnější. Pro doplnění výpovědi, případně odstranění nejasností a rozporů ve výpovědi svědka, mohou po ukončení stadia monologu, poté, co svědkovi byla dána dostatečná možnost se k věci souvisle vyjádřit, zástupci orgánů činných v trestním řízení, tedy vyslychající, který je zpravidla za policejní orgán, státní zástupce, případně soudce, pokládat svědkovi otázky. Po zodpovězení otázek položených orgány činnými v trestním řízení může svědkovi pokládat otázky i obhájce obviněného, který má právo být výslechu svědka přítomen.

Výslech svědka lze uskutečnit jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Zda bude osoba vyslychána jako svědek již v přípravném řízení závisí na formě přípravného řízení. Současná právní úprava, ovlivněna novelou trestního řádu z roku 2001³⁴, přenesla těžiště dokazování prováděného prostřednictvím výslechů svědků do stadia řízení před soudem. Ve standardním přípravném řízení je výslech svědka možno provést pouze za splnění následujících podmínek³⁵:

- jde o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, který je proveden za účasti soudce,
- existuje předpoklad, že prověřování trestného činu bude probíhat delší dobu a zároveň je vyslychána osoba mladší osmnácti let nebo osoba, jejíž schopnosti pamatovat si a zapamatované správně reprodukovat jsou omezeny,
- hrozí, že na svědka bude vyvíjen nátlak, a to v souvislosti s jeho výpovědí,
- hrozí, že schopnost svědka vypovídat bude ovlivněna jinými skutečnostmi.

V rozšířeném přípravném řízení, tedy v řízení o trestných činech, u nichž v prvním stupni řízení koná krajský soud, výše uvedené podmínky pro výslech svědka neplatí. Je možné provést výslechy svědků bez omezení.³⁶

³³ § 2 odst. 12 trestního řádu.

³⁴ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

³⁵ § 158 odst. 9 trestního řádu. § 164 odst. 1 trestního řádu.

³⁶ Využito viz: ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 10, s. 225.

Jak již bylo nastíněno výše, vztahují se na výslech svědka v hlavním líčení určitá specifika. Tím nejpodstatnějším je povinnost dbát na to, aby svědek doposud nevyslechnutý nebyl přítomen výslechu obžalovaného či jiných svědků. Tato okolnost by totiž mohla nepříznivě ovlivnit jeho následnou výpověď. V průběhu hlavního líčení lze provést důkaz výpovědi svědka i bez osobní přítomnosti svědka. K takovému postupu však musí být splněny následující podmínky, a to,

- soud nepokládá osobní výslech svědka za nutný a zároveň s tímto postupem souhlasí státní zástupce i obžalovaný,
- svědek v hlavním líčení bezdůvodně odepřel vypovídat nebo se jeho výpověď z hlavního líčení podstatných okolnostech odchyluje od výpovědi z přípravného řízení a zároveň byl výslech svědka v přípravném řízení proveden procesně použitelným způsobem, tj. v souladu s trestním řádem, byla zachována možnost obviněného či jeho obhájce pokládat vyslýchanému svědkovi otázky, nebo byli svědek v souvislosti s výpovědí zastrašován či uplácen, aby nevypovídal nebo vypovídal křivě,
- došlo-li k ovlivnění obsahu výpovědi v průběhu výslechu svědka při hlavním líčení.

Jako každý důkazní prostředek, tak i obsah protokolu o výslechu svědka je třeba podrobit důkladné analýze a hodnocení. Jedním z důvodů je skutečnost, že svědecká výpověď může být ovlivněna subjektivními, případně objektivními faktory, které ve svém výsledku mohou zapříčinit její zkreslení. Je však v zájmu trestního řízení, aby k takovému zkreslení nedocházelo. Obzvláště pečlivě a do detailu je nutné hodnotit výpověď svědka, který nevyužil svého práva k jejímu odepření, ačkoli ho využít mohl. Zde je třeba hodnotit a porovnávat každý detail a zároveň se zaměřit na zjištění důvodu, proč takovýto svědek vypovídal. Pouze dobře vyhodnocená výpověď svědka může mít silnou důkazní hodnotu a lze ji pak použít v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů jako podklad pro rozhodnutí ve věci.

Význam svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu se odráží i ve skutečnosti, že svědkovi v souvislosti s podáním svědeckví náleží náhrada za náklady, které musel vynaložit, aby dostal své povinnosti svědčit, tzv. svědecké. Svědkovi tak náleží náhrada za ušlou mzdu nebo plat, která se počítá na základě předloženého vyplněného potvrzení zaměstnavatele o čistém průměrném

hodinovém výdělků svědka, násobeného časem úkonu. Do času úkonu se však počítá i čas, který svědek strávil na cestě. Svědkovi dále náleží náhrada za vynaložené jízdné, zpravidla z místa bydliště do místa úkonu a stravné. V případě, že pro řádné splnění svědecké povinnosti bylo nutné, aby svědek použil ubytovací služby, má nárok svědek i na proplacení takovýchto služeb³⁷.

1.5.4 Výslech znalce

Procesní postup pro výslech znalce je upraven rovněž specifický, což vyplývá ze zvláštního postavení znalce jako takového. Znalce lze charakterizovat jako osobu, která disponuje zvláštními odbornými znalostmi v určitém oboru a tyto znalosti aplikuje při objasňování skutečností důležitých pro trestní řízení. Znalcem v trestním řízení může být pouze osoba zapsaná do seznamu znalců a tlumočnicků, vedeném u příslušného krajského soudu, případně osoba, která složila slib znalce, a to, pokud je třeba vypracovat znalecký posudek a v něm zodpovědět specifické otázky, přičemž žádný ze zapsaných znalců není schopen takové otázky zodpovědět³⁸. Na rozdíl od svědka, znalec objasňované skutečnosti nevnímá svými smysly. Pokud osoba znalce objasňované skutečnosti vnímala svými smysly, je z důvodu jejího subjektivního pohledu na věc nutno pohlížet na ní jako na svědka. Z uvedené charakteristiky vyplývá, že znalec je v konkrétní trestní věci osobou odlišnou jak od svědka, tak od obviněného či orgánu činného v trestním řízení, přičemž souběh postavení znalce s procesním postavením uvedených osob je vyloučen.

Jsou-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba odborné znalosti, orgán činný v trestním řízení usnesením dle § 105 trestního řádu přibere znalce určitého oboru a odvětví k podání odborného vyjádření, nebo k podání znaleckého posudku, přičemž v jednodušších případech postačí podání odborného vyjádření. V opatření o přibrání znalce orgán činný v trestním řízení uvede mimo osoby znalce věc, které se podání znaleckého posudku týká, stanoví otázky, které je třeba ve znaleckém posudku zodpovědět a znalci stanoví lhůtu pro podání

³⁷ Využito viz: ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7. s. 263–275.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 385-395.

³⁸ § 24 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

znaleckého posudku. Proti osobě znalce a proti odbornému zaměření znalce, či proti formulaci položených otázek lze vznést námitky. Trestní řád či zákon o soudnictví ve věcech mládeže³⁹ však obligatorně stanoví, kdy je nutno k podání znaleckého posudku přibrat znalce dva. Jedná se o případy:

- provedení prohlídky a pitvu mrtvoly⁴⁰,
- jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité⁴¹,
- vyšetření duševního stavu mladistvého⁴².

K výsledku znalce zpravidla dochází až v řízení před soudem, v přípravném řízení se jedná o úkon výjimečný. Stejně jako další osoby, které je třeba vyslechnout, je i znalec ke svému výsledku předvolán, přičemž součástí předvolání musí být poučení o následcích nedostavení se. Pokud se znalec bez dostatečné omluvy k výsledku nedostaví, může mu být uložena pořádková pokuta. Nicméně je třeba zmínit, že znalce nelze pro účely jeho výsledku předvést⁴³. Postup při výsledku znalce lze přirovnat k postupu při výsledku svědka. Znalec se obvykle na podaný znalecký posudek odvolá a jeho závěry buď při svém výsledku doplní, nebo stvrdí jeho správnost a úplnost. V takovémto případě, s ohledem na zásadu bezprostřednosti, je však nutné, aby znalec svůj posudek přednesl anebo aby byl přečten. Není vyloučeno, aby znalecký posudek nadiktoval do protokolu o výsledku znalce. Obhájce obviněného má právo klást vyslýchanému znalci doplňující otázky, přičemž obhájce má znalecký posudek k dispozici již před provedením výsledku znalce, neboť trestní řád v ustanovení § 107 odst. 3 ukládá povinnost doručit znalecký posudek též obhájci obviněného. Účelem tohoto ustanovení je umožnit obhájci, aby se na výsledek znalce mohl připravit⁴⁴.

Má-li být výklad o výsledku znalce ucelený, je třeba uvést, že institut znalce je upraven zejména v hlavě páté trestního řádu, konkrétně ustanoveními §§ 105 až § 111. K procesnímu úkonu jako takovému, tedy k samotnému výsledku znalce se pak vztahují zejména ustanovení §§ 108, 109 a 110 odst. 2 trestního řádu.

³⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

⁴⁰ § 105 odst. 4 trestního řádu.

⁴¹ § 105 odst. 4 trestního řádu.

⁴² § 58 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

⁴³ § 106 trestního řádu.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1598.

K výsledku znalce ve stadiu hlavního líčení se vztahuje ještě ustanovení § 210 trestního řádu, které stanoví postup pro nadiktování znaleckého posudku do protokolu o hlavním líčení⁴⁵.

1.6 Psychologie výsledku

Problematika užití psychologických poznatků při výsledku prošla poměrně bohatým historickým vývojem. K jejímu rozvoji dochází zejména v období rozvoje obecné psychologie. Zpočátku dochází k analýze jednotlivých případů a v jejich rámci k formulaci závěrů. V této době byla kriminální psychologie, která se zabývala i psychologii výpovědi, závislá zejména na poznacích lékařské vědy, konkrétně na poznacích z oblasti psychiatrie. Vyloučení kriminální psychologie ze závislosti lékařské vědy je zásluhou německého právníka Paula Johanna Anselma Ritter von Feuerbacha. Na tomto místě však nelze opomenout ani Hanse Grosse, který se na konci 19. století zabýval kriminalistickými poznatky a „*tvrdil, že pro právní vědu není rozhodující psychopatologie a studium historie zločincovy duše; naopak důraz je třeba klást hlavně na užitou psychologii, jež má studovat psychické stavy všech osob, které jsou na trestním řízení zúčastněny.*“⁴⁶ Z myšlenky Hanse Grosse vycházel i americký psycholog německého původu William Stern, jenž ve své práci uvádí, že „*ze všech znalostí, které jsou trestnímu soudci potřebné kromě vědomostí z práva, jsou nejdůležitější poznatky z psychologie, neboť ho učí znát člověka, tj. předmět jeho činnosti...*“⁴⁷ Na této premise je psychologie výsledku založena více či méně dodnes. Na výslech, jako trestně procesní úkon, je třeba nahlížet právě jako na specifický způsob komunikace mezi vyslychajícím a vyslychaným. Dojde-li v této komunikaci k jakémukoliv problému, nebo dokonce ke konfliktu, může to mít za důsledek, že vyslychající buď právně relevantní informace nezíská vůbec, nebo získá informace zkreslené, které je následně třeba ověřit, případně upřesnit. Pokud vyslychající disponuje právě

⁴⁵ Využito viz: ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7. s. 275 – 277.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 396-404.

⁴⁶ MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP Jaroslav. *Výslech a psychologie*. Praha: Orbis, 1966. s. 11.

⁴⁷ MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP Jaroslav. *Výslech a psychologie*. Praha: Orbis, 1966. s. 14.

komplexními poznatky z psychologie, které je schopen v rámci výslechu aplikovat, dá se předpokládat, že k problémům při vedení výslechu docházet nebude, neboť je bude schopen sám eliminovat, případně odstranit. Rovněž bude schopen pochopit osobnost vyslychaného a způsob, jakým vyslychaný jedná, a pomocí těchto poznatků stanovovat taktiku výslechu, což vyslychajícímu může pomoci získat tolik potřebné informace.

Mluvíme-li o získávání právně relevantních informací formou výslechu, je třeba poukázat na skutečnost, že tyto informace jsou uloženy ve vědomí vyslychané osoby jako paměťové stopy. Je obecně známým faktem, že během času se může informace v paměťové stopě měnit, může zesílit, nebo naopak zeslábnout. I na tuto skutečnost je třeba brát ohledy. Nemá smysl vyslychat oběť trestného činu bezprostředně po útoku, neboť bude v silném citovém rozrušení a nebude tak schopna ve své výpovědi uvést veškeré podrobnosti. Velmi podrobné informace však nelze očekávat ani od výpovědi učiněné poměrně dlouhý čas po trestném činu.

Jednání člověka je odrazem jeho osobnosti a působení okolních vlivů. Proto lze i na výslech pohlížet jako na situaci určovanou osobností osob na výslechu zúčastněných, a zároveň situaci, za které tento výslech probíhá.⁴⁸

Z hlediska psychologie výslechu lze výslech rozdělit na dvě základní části. První z nich je částí přípravnou, které se věnujeme ještě před samotným procesním úkonem a při níž zjišťujeme maximum informací o vyslychané osobě. Zaměřujeme se zejména na analýzu osobnosti osoby, která má být výslechu podrobena, její vztah k prošetřované události a její vztah k pachateli. Z důkladné analýzy těchto informací lze získat důležité poznatky, které mohou ovlivnit nejen samotný průběh výslechu, ale i informace, které jsou při něm získávány. Je tak velmi důležité, aby vyslychající věnoval již přípravě výslechu náležitou pozornost. Ochota vyslychaného poskytnout právně relevantní informace a jeho postoj mohou být závislé i na skutečnosti, jakou formu komunikace vyslychající zvolí. Tu je třeba přizpůsobit vyslychanému, jeho osobnosti, věku a intelektovým schopnostem, případně jeho společenskému postavení. Pro dosažení cílů výslechu je velmi důležité navázání psychologického kontaktu vyslychajícího s vyslychaným

⁴⁸ Využito viz: SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3. s. 17-30.

a získání důvěry mezi nimi. K tomu může přispět zejména vhodně zvolený způsob předvolání, neboť již v tomto okamžiku dochází k vytváření názoru vyslychaného na celou situaci, dále pak vhodného výslechového prostředí, tedy prostředí s minimem rušivých prvků, ve kterém se vyslychaný má cítit příjemně, a chování vyslychajícího při samotném úkonu. Dalším, velmi výrazným faktorem, který z psychologického hlediska výslech ovlivňuje, je procesní postavení vyslychaného. Jinak se k výslechu bude stavět obviněný, jinak svědek a jinak poškozený.

Následná část se vztahuje již na samotné provádění procesního úkonu, kdy lze v rámci psychologického působení ovlivnit rozhodování vyslychané osoby, jaké zaujme k předmětu výslechu stanovisko. Je v zájmu vyslychajícího, aby v průběhu výslechu nastolil co nejlepší atmosféru, která pomůže tzv. „uvolnit ledy“. Takto nastavené klima výslechu se odráží ve výpovědi vyslychaného, zejména v přesnosti reprodukce vnímaných událostí a v ochotě vyslychaného vypovídat úplně a pravdivě.⁴⁹

Je třeba pamatovat na to, že jednotliví lidé mohou skutečnost, o níž mají podat svědeckou výpověď, vnímat odlišně. A to v závislosti na jejich schopnosti pamatovat si a zapamatované události správně reprodukovat. Může nastat situace, kdy svědek událost sice chce vyličit pravdivě, avšak z nějakého důvodu, typicky z důvodu špatného porozumění situaci či použití vlastního úsudku, dojde k popisu události ne zcela v souladu s objektivní realitou. Rovněž u výslechu dětských svědků může dojít ke zkreslení výpovědi, zejména proto, že děti jsou velmi snadno ovlivnitelné a mají sklon vypovědět právě to, co chce vyslychající slyšet. V takovýchto případech je třeba zvážit účast psychologa při provádění výslechu. Psycholog může, s ohledem na své odborné znalosti, přispět k posouzení věrohodnosti vyslychané osoby či přímo výpovědi. Současná právní úprava výslechu přítomnost psychologa nevyžaduje, a to ani u výslechu dítěte či zvláště zranitelné oběti.⁵⁰ Jsem přesvědčena, že u určitých skupin vyslychaných osob by

⁴⁹ Využito viz: KOSOVÁ, Alena. *Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta právnická. 2014. 103 l., 6 l. příloh. Vedoucí diplomové práce Simona Stočesová.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s. r. o., 2017. ISBN 978-80-906974-0-9. s. 317-366.

⁵⁰ Využito viz: KONEČNÁ, Tereza. Role psychologa při výslechu svědka. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 3, s. 64.

byla přítomnost psychologa nebo alespoň osoby s psychologickým vzděláním přinejmenším vhodná. Touto myšlenkou se budu podrobněji zabývat v kapitole nazvané „Úvahy de lege ferenda“.

Občas jsem ve své vyšetřovatelské praxi zažila situaci, kdy se na počátku výslechu vyslýchaná osoba stavěla nepřátelsky jak ke mně, tak k předmětu výslechu. Proklamované nepřátelství může mít mnoho důvodů. Mnohdy je hlavním důvodem skutečnost, že se vyslychající chová nevhodně nebo skutečnost, že se vyslýchaný cítí být obtěžován ze strany orgánu činného v trestním řízení. V tomto případě je důležité, aby vyslychající vyslychanému vysvětlil důležitost úkonu a zejména důležitost výpovědi vyslychaného pro danou trestní věc. Zároveň lze působit na kladné vlastnosti vyslychaného. V tomto směru jsem vždy považovala za nejtěžší výslech obviněného, a to z důvodu, že psychologické působení při výslechu obviněného může být chápáno jako nátlak na obviněného. To by ve svém důsledku mohlo znamenat nejen porušení jeho práva na obhajobu (neboť obviněný se může hájit jakýmkoliv způsobem, nesmí však křivě obvinít žádnou konkrétní osobu), ale hlavně nezákonně provedený výslech. Proto je lepší obviněnému, který uvádí zjevně nepravdivé skutečnosti, tuto nepravdu prokázat jinými důkazy, např. výpověďmi svědků nebo listinami.

1.7 Zvláštní způsoby výslechu

Jedná se o trestně procesní úkony, které jsou ze své povahy velmi náročné na přípravu i na provedení. Vzhledem ke specifikům těchto úkonů je vhodné, aby je prováděla osoba, která má s takovými úkony značné zkušenosti, případně má odpovídající vzdělání. Například výslechy dětí jsou zpravidla svěřovány policistům, kteří mají pedagogické či psychologické vzdělání, výslechy osob vysokého věku bývají zpravidla svěřovány policistům, kteří mají praktické zkušenosti v oblasti sociálních služeb. Tato myšlenka je respektována i v řízení před soudem, kde je řízení ve věcech mládeže svěřováno soudcům, kteří mají zkušenosti s výchovou a vedením dětí. Obdobně je třeba přistupovat i v případě provádění výslechu osob vysokého věku. Pro výslech dítěte i pro výslech osoby vysokého věku, vystupují-li v trestním řízení jako poškození, platí, že se v souladu se

zákonem o obětech⁵¹ jedná o zvlášť zranitelné oběti, ke kterým je nutné přistupovat přísně individuálně a co nejšetrněji.

1.7.1 Výslech dítěte

Věk vyslychané osoby je jedním z faktorů, které velmi podstatně ovlivňují průběh a výsledek provedeného výslechu. V minulosti byly postoje k provádění výslechu dítěte z důvodu nevěrohodnosti výpovědi spíše negativní, postupem času bylo různými výzkumy a praxí prokázáno, že i dítě dokáže vypovědět skutečnosti, které jsou v souladu s realitou. A to za předpokladu, že jeho výslech je veden správným způsobem. Dítětem je třeba rozumět osobu, která je mladší osmnácti let. Tato skutečnost vyplývá zejména z definice dítěte, uvedené v Úmluvě o právech dítěte⁵², kterou je Česká republika vázána. Při výslechu těchto osob je třeba respektovat především jejich duševní, sociální a tělesnou vyspělost. Rovněž je nutné mít na paměti, že děti jsou ovlivnitelné v daleko vyšší míře než dospělí. Je to způsobeno zejména skutečností, že dítě je schopné lépe vycítit, co od něj vyslychající očekává, a tomu přizpůsobovat svoje odpovědi. Trestní řád⁵³ stanovuje specifika výslechu osoby mladší osmnácti let, zdůrazňuje požadavek šetřit její osobnost a dále požadavek provedení výslechu způsobem, aby později, s ohledem na předmět výslechu, nenastala nutnost jeho opakování. Takto stanovený postup se vztahuje k výslechům, při nichž jsou zjišťovány okolnosti, jež mohou nepříznivě působit na budoucí vývoj dítěte a o nichž má dítě vypovídat. Tyto okolnosti je třeba posuzovat individuálně v každé trestní věci, a to s ohledem na věk dítěte, jeho rozumovou a mravní vyspělost, charakter prošetřovaného trestného činu. V neposlední řadě je nutné brát na zřetel postavení dítěte – zda zjišťované okolnosti vnímalo jako „pouhý“ svědek, nebo zda vystupuje v postavení poškozeného. Od srpna 2013 je k výslechu dítěte nutné přibrat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, resp. osobu tímto orgánem pověřenou. Dále lze přibrat i jinou osobu, která má zkušenosti s výchovou mládeže. Jejich úkolem je zejména přispět ke správnému vedení výslechu, a to s ohledem zejména na stupeň duševního vývoje dítěte. Osoba přítomná za orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinna

⁵¹ § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

⁵² Čl. 1 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte.

⁵³ § 102 trestního řádu.

jednat v zájmu dítěte⁵⁴. Zákon v ustanovení § 102 trestního řádu umožňuje v případě vhodnosti k výslechu dítěte přibrat i rodiče dítěte. Tuto možnost je však potřeba velmi pečlivě zvažovat, neboť přítomnost rodiče u výslechu může působit kontraproduktivně a ve svém důsledku může znamenat i nepoužitelnost důkazního prostředku v trestním řízení. Rozhodnutí, zda bude umožněna rodičům dítěte účast při výslechu, je plně v kompetenci vyslychajícího.⁵⁵

U výslechu dětí je mnohem důležitější, aby vyslychající s dítětem navázal „ten správný“ kontakt, vyslychané dítě by mu mělo důvěřovat. Lze tím předejít zejména nebezpečí podání hrubě zkreslené či nepravdivé výpovědi dítěte. Na počátku výslechu se doporučuje vést s dítětem neformální rozhovor, aby se dítě necítilo tak stísněně, uvolnilo se a získalo důvěru k vyslychajícímu. Rovněž se doporučuje, aby výslech vedla osoba pokud možno stejného pohlaví, dítě se tak nebude tolik bát a v případě, že je zároveň poškozeným, nebude se tolik stydět. Na konci neformálního rozhovoru dochází k převedení jeho pozornosti na předmět výslechu. I vyslychané dítě musí být, stejně jako každý vyslychaný, řádně poučeno o jeho právech a povinnostech při tomto procesním úkonu. Poučení dítěte však musí být přizpůsobeno jeho věku a chápání, v opačném případě by platilo, že dítě nebylo poučeno řádně. Dítě předškolního věku je třeba poučit tak, aby rozumělo tomu, co vyslychající říká, zatímco poučení dítěte školního věku už může být trochu konkrétnější. V ani jednom z těchto případů však nemá smysl číst zákonná ustanovení, týkající se poučení svědka, protože takovému poučení by dítě nerozumělo. Dítě, které již dosáhlo věku patnácti let – mladistvý – je možné poučit dle příslušných ustanovení trestního řádu, nicméně i v tomto případě je nutné volit takové výrazy, kterým mladistvý bude rozumět a poučení více vysvětlovat.

Může se stát, že malé dítě nebude chtít na vyslychajícího reagovat. Pokud se bude soustředit na svou hračku, kterou si přineslo, je vhodné tuto hračku použít jako prostředek komunikace s dítětem. Pro výslechy dětí jsou na krajských ředitelstvích policie zpravidla zřizovány speciální místnosti, které jsou vybaveny tak, aby se v nich vyslychané dítě cítilo dobře a nebylo rozptylováno vnějšími podněty, které by měly vliv na jeho výpověď. Součástí tohoto vybavení jsou

⁵⁴ § 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁵ Využito viz: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1498-1506.

i pomůcky, na nichž dítě může ukázat, co se vlastně stalo. Tyto pomůcky se používají zejména u násilných trestných činů či trestných činů, kde je útočeno na sexuální oblast, při nichž je dítě zpravidla v pozici poškozeného. Od poloviny devadesátých let minulého století mezi tyto pomůcky patří zejména dvojice látkových loutek – Jája a Pája, pomocí nichž lze velmi dobře vyjasnit a konkretizovat výrazy, které dítě používá a na nichž dítě může bez zábran demonstrovat děj, který proběhl. V průběhu výslechu je nevhodné malé dítě, pokud mluví samo, přerušovat. Výjimkou jsou pouze případy, kdy dítě mluví o něčem úplně jiném, než o předmětu výslechu a je zřejmé, že k předmětu výslechu se mu mluvit nechce. Je důležité, aby vyslychající sledoval, jak se dítě chová a zda se necítí být unavené. Zároveň je vhodné se průběžně ujistovat, zda dítě pokládaným otázkám rozumí, nebo zda jsou na něj moc složité.

Pro účely získání co nejpřesnějších právně relevantních informací při výslechu dítěte byla zpracována doporučení, která lze shrnout následujícím způsobem:

- užívat slova přiměřená věku dítěte, kterým dítě rozumí – mluvit jazykem dítěte,
- pokud dítě použije neobvyklé slovo, nechat ho, aby vysvětlilo, případně ukázalo, co tímto slovem myslí,
- používat jednoduché věty,
- záporny používat pouze v nezbytně nutných případech,
- klást otevřené otázky,
- nepoužívat otázky, z nichž by bylo zřejmé, jakou odpověď by vyslychající rád slyšel,
- nehodnotit vyslychané dítě.⁵⁶

Průběh výslechu dítěte je zpravidla dokumentován videozáznamem, což v dalším řízení umožňuje neopakování úkonu bez vážného důvodu.

⁵⁶ Využito viz: ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. s. 341-351.
KOSOVÁ, Alena. *Výslech jako důkazní prostředek v trestním řízení: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta právnická. 2014. 103 l., 6 l. příloh. Vedoucí diplomové práce Simona Stočesová.

1.7.2 Výslech za účasti tlumočníka

V současnosti je poměrně obvyklé, že v průběhu trestního řízení je potřeba vyslechnout osobu, jejímž mateřským jazykem není český jazyk. Je tak nutné, s ohledem na jednu ze základních zásad trestního řízení – práva užívat mateřského jazyka nebo jazyka, kterému osoba rozumí⁵⁷ – k provádění výslechu takové osoby přibrat tlumočníka, neboť tato zásada stanovuje, že orgány činné v trestním řízení vedou řízení v českém jazyce. V případě obviněného tato zásada vyplývá i z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁵⁸ a z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech⁵⁹. Nicméně podle trestního řádu se toto právo vztahuje na každého, kdo se jakýmkoliv způsobem účastní trestního řízení v České republice. Rovněž jde o provedení čl. 37 odst. 4 Listiny. Je vhodné, aby osoba, která je předvolána k výslechu již předem sdělila vyslychajícímu, že je třeba zajistit tlumočníka. Tlumočnické opatření je přibíráno dle ustanovení § 28 trestního řádu. Zpravidla se jedná o tlumočníka zapsaného v seznamu znalců a tlumočnicků. Stejně jako jiné osoby, je nutné i tlumočníka před výslechem poučit, přičemž nelze opominout i poučení o možné trestní odpovědnosti za trestný čin křivého tlumočení.⁶⁰

Je-li prováděn výslech za účasti tlumočníka, musí vyslychající počítat s dostatečnou časovou rezervou. Vyslychající zpravidla komunikuje s tlumočnickem, kterému sdělí informaci či otázku v českém jazyce. Ten následně sdělení přetlumočí do požadovaného cizího jazyka. Vyslychaná osoba se vyjadřuje směrem k tlumočnickovi, který její sdělení přetlumočí do českého jazyka. Poté lze takové sdělení zapsat do protokolu o výslechu. Na konci výslechu tlumočnick uvádí údaje, které jsou v případě písemného překladu uváděny v tlumočnické doložce, tedy údaj o jazyku tlumočení, údaj o zápisu do seznamu znalců a tlumočnicků (datum zápisu a krajský soud, kde je tlumočnick zapsán), prohlášení o souladu tlumočení se sděleními vyslychané osoby a údaj o zapsání tlumočnického úkonu v deníku. Tlumočnick je dále povinen připojit kulaté razítko se státním znakem a svůj podpis.

⁵⁷ § 2 odst. 14 trestního řádu.

⁵⁸ Čl. 6 odst. 3 písm. a), e) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 204/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Čl. 14 odst. 3 písm. f) vyhlášky č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním Paktu o občanských a politických právech a o Mezinárodním Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁶⁰ § 347 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 287/2018 Sb.

Stejně jako znalci, i tlumočnickovi přísluší za provedení tlumočení odměna a náhrada hotových výdajů. Tlumočnick o proplacení tlumočení musí požádat, přičemž ohledně výše odměny za tlumočnický úkon zpravidla postupuje podle zvláštního právního předpisu⁶¹. O výši odměny tlumočnicka rozhoduje orgán, který tlumočnicka přibral.⁶²

1.7.3 Výslech za pomoci videokonferenčního prostředku

Možnost provádění procesních úkonů prostřednictvím videokonferenčního zařízení byla do trestního řádu začleněna v roce 2011, s účinností od 1. ledna 2012, a to z důvodu potřeby ochrany práv vyslychaných osob. Jednalo se zejména o osoby, jejichž bezpečnost by byla jinak ohrožena, nebo o osoby, u nichž provedení výslechu běžným způsobem nebylo možné pro jejich vysoký věk či ze zdravotních důvodů. Definicí pojmu videokonferenční zařízení obsahuje ustanovení § 52a trestního řádu, které uvádí, že se jedná o „*technické zařízení pro přenos obrazu a zvuku*“. Vhodnost zavedení tohoto institutu vyplynula z technologického pokroku a mimo jiné i z provedené komparace zahraničních právních úprav. Trestní řád dále stanovuje podmínku, že videokonferenční zařízení lze využít pouze tehdy, je-li to možné s ohledem na povahu prováděného procesního úkonu a podmínku technické proveditelnosti takového úkonu. Technickou proveditelností lze rozumět umožnění vzájemné komunikace osob z různých míst, a to prostřednictvím video a audio přenosů⁶³. Trestní řád ukládá vyslychajícímu povinnost o každém výslechu pomocí videokonferenčního zařízení pořizovat zvukový a obrazový záznam. Pravidla provádění výslechu prostřednictvím videokonferenčního zařízení jsou zakotvena v ustanovení § 111a trestního řádu. Jedná se o speciální ustanovení k ustanovením o výslechu obviněného, výslechu svědka a výslechu znalce. Z uvedeného vyplývá, že není-li

⁶¹ § 17 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění vyhlášky č. 11/1985 Sb., č. 77/1993 Sb. a č. 432/2002 Sb.

⁶² Využito viz: ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4. s. 193-194.

⁶³ Využito viz: *Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony: k bodu 12* [online]. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [citováno dne 2019-12-05]. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>.

těmito speciálními ustanoveními stanoven zvláštní postup, užije se na provádění výsledku obecná úprava.

Smyslem začlenění ustanovení o výsledku prostřednictvím videokonferenčního zařízení je zajištění účasti vyslychaného, který se nachází na jiném místě, než v místě provádějí procesního úkonu, na tomto procesním úkonu.

I v případě provádění výsledku prostřednictvím videokonferenčního zařízení je třeba zajistit dodržení práva obviněného na obhajobu. „*Je proto třeba zajistit takové podmínky, aby obviněnému bylo umožněno vidět a slyšet přítomné osoby a aby byl viděn a slyšen orgány činnými v trestním řízení a jinými osobami zúčastněnými na řízení*“⁶⁴. Vzhledem k právu obviněného radit se se svým obhájcem i v průběhu úkonu prováděného orgánem činným v trestním řízení, je třeba v případě výsledku obviněného prováděného pomocí videokonferenčního zařízení, vyrozumět obhájce o době a místě, kde se v průběhu výsledku bude obviněný nacházet. Je však třeba zabránit vzniku situací, které jsou trestním řádem zakázány, a to možnosti porady mezi obviněným a jeho obhájcem, jak má obviněný odpovědět na otázku, která již byla položena.

Obhájce má právo být přítomen i výsledku dalších osob, resp. má právo, aby mu bylo umožněno klást vyslychaným osobám – svědkům, znalci, spoluobviněným – otázky. V tomto případě je obhájce vyrozumíván o době a místě, ze kterého bude výslech prováděn. Hlavním důvodem je zabránění možnosti ovlivnění výpovědi vyslychané osoby ze strany obhájce, a to vzhledem k nepřítomnosti vyslychajícího.

Vzhledem ke skutečnosti, že při výsledku prováděném pomocí videokonferenčního zařízení se vyslychající, který provádí protokolaci výpovědi vyslychaného, nachází na jiném místě než vyslychaný, je zde specifikum a vyslychaný protokol o výsledku nepodepisuje. Správnost výpovědi a zákonný průběh výsledku je prokazován pořízeným zvukovým a obrazovým záznamem.

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony: k bodu 13 a 14 [online]. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [citováno dne 2019-12-05]. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>.

Vyskytnou-li se v průběhu provádění výslechu problémy související s kvalitou obrazového či zvukového přenosu, má vyslýchaný právo toto namítnout. Z důvodu možného zneužití institutu podání námitek je třeba při provádění úkonu zajistit přítomnost osoby, která bude schopna zajistit odstranění případných technických problémů.

Umožnění provedení výslechu pomocí videokonferenčního zařízení má bezesporu své kladné stránky, z nichž lze vyzdvihnout zejména snížení rizika převozu osob, zejména obviněného, je-li umístěn ve věznici (ať již ve vazbě nebo ve výkonu trestu). Prostřednictvím takto prováděného výslechu, je-li vyslýchanou osobou oběť trestného činu, rovněž nedochází k zvyšování její sekundární viktimizace, způsobené opětovným setkáním se s pachatelem „tváří v tvář“. Další, velmi podstatný klad vidím ve skutečnosti, že s ohledem na ustanovení § 55a odst. 1 trestního řádu, je pořízen nezpochybnitelný záznam o průběhu takto prováděného výslechu. Nevýhodu však spatřuji ve skutečnosti, že k provádění těchto úkonů je potřeba zajištění kvalitního přenosu zvukového a obrazového záznamu, což je spojeno s investicemi do vybudování technologického zázemí pro provádění takovýchto úkonů a určitou finanční a personální náročností, kdy je třeba rovněž zajistit osoby, které se o vybudovanou technologii budou starat, a v souvislosti s technickým pokrokem ji budou aktualizovat.

1.8 Konfrontace

Pro úplnost jsem se do své diplomové práce rozhodla zařadit i konfrontaci. Ta je podle současné právní úpravy samostatným procesním úkonem, avšak v minulosti byla řazena mezi zvláštní způsoby výslechu. Její podstata však zůstala stejná. Konfrontace velmi úzce souvisí s výslechovou činností prováděnou v rámci trestního řízení. Nicméně tento úkon nelze s výslechem jako takovým zaměňovat, neboť se dle současné právní úpravy jedná o specifický postup v trestním řízení. Je upravena v ustanovení § 104a trestního řádu. V jejím průběhu klade konfrontující konfrontovaným otázky za účelem odstranění rozporů v jejich předchozích výpovědích a odpovědi na tyto otázky, včetně samotného znění otázek, protokoluje. Zákonnou podmínkou jejího provedení je tedy závažný nesoulad výpovědí dvou osob, které již byly vyslechnuty a jejichž výpovědi byly řádně zaprotokolovány, přičemž je nemožné rozpory odstranit jiným způsobem. V takovém případě je

žádoucí, aby tyto osoby byly postaveny „tváří v tvář“. V praxi se nejedná o příliš častý jev, neboť se jedná o procesní úkon, který je velmi složitý a náročný jak na přípravu, tak na samotný průběh. Trestní řád preferuje provádění konfrontace v řízení před soudem. To však neznamená, že v přípravném řízení by konfrontaci nebylo možné provést. V tomto stadiu trestního řízení se však jedná o procesní úkon velmi výjimečný.

Pro dosažení co nejlepších výsledků konfrontace je nutné věnovat velké úsilí její přípravě. Vyslýchající by se měl zabývat nejen důkladnou analýzou předchozích výpovědí konfrontovaných osob, ale i jejich charakterovými vlastnostmi, dále pak pravděpodobnými příčinami rozporů ve výpovědích a pečlivou přípravou otázek, které budou konfrontovaným pokládány. Měl by vzít v úvahu také ostatní důkazní prostředky. Vzhledem ke složitosti procesního úkonu je nutné, aby si vyslýchající – konfrontující již ve fázi přípravy konfrontace co nejpřesněji stanovil otázky, které bude konfrontovaným osobám pokládat, a jejich pořadí. Z taktického hlediska je vhodné stanovit, kterému konfrontovanému budou pokládány otázky jako prvnímu. V průběhu konfrontace dochází ke vzájemné interakci tří osob – osoby, která úkon vede, tedy vyslýchající a osob, které jsou postaveny tváří v tvář, přičemž se může jednat o obviněného a spoluobviněného, obviněného a svědka, či o dva svědky. Trestní řád neumožňuje provádět konfrontaci, má-li být jednou z konfrontovaných osob svědek, jehož totožnost byla utajena. Dále je zakázána konfrontace poškozeného, který je mladší osmnácti let, s obviněným, je-li vedeno trestní řízení jehož předmětem je objasnění trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti⁶⁵. Vzhledem ke skutečnosti, že cílem tohoto procesního úkonu je odstranění rozporů v jednotlivých výpovědích, kdy každý konfrontující je zpravidla přesvědčen o tom, že jeho předchozí výpověď je pravdivá, může v průběhu konfrontace velmi snadno dojít ke konfliktním situacím, které jsou zesíleny psychologickým působením. S ohledem na požadavky kladené na provedení tohoto procesního úkonu rozpracovala kriminalistika zásady, které by měly být dodržovány za účelem bezvadného provedení, a tudíž i využitelnosti konfrontace v konkrétním trestním řízení. Jak již bylo řečeno výše, je třeba průběh konfrontace dopředu velmi pečlivě naplánovat, a to jak z hlediska organizačního, tak z hlediska taktického. Tím lze mnohdy předejít okamžikům, kdy se vzniklá

⁶⁵ § 104a odst. 5 trestního řádu.

konfliktní situace vykne kontrole konfrontujícího. Dále je třeba dbát na to, aby konfrontující zbytečně nezasahoval do snahy konfrontovaných osob o vysvětlení rozporů. Zároveň je nutné, aby konfrontující byl připraven okamžitě zasáhnout ve chvíli, kdy se konfrontované osoby snaží domluvit na shodné odpovědi, případně ve chvíli, kdy hrozí jiné narušení průběhu procesního úkonu. Toho konfrontující docílí neustálým pozorováním konfrontovaných osob. V neposlední řadě je nutné, aby konfrontující procesní úkon skutečně vedl. Tím se rozumí jeho snaha o získání své autority a její udržení po celou dobu procesního úkonu, čímž lze rovněž předejít konfliktním situacím. Platí, že „*konfrontující orgán musí plně ovládat veškeré dění a úspěšně ji řídit.*“⁶⁶

Průběh konfrontace a její výsledky jsou zaznamenávány do protokolu o konfrontaci. Při protokolování tohoto procesního úkonu je třeba mít na paměti, že trestní řád v ustanovení § 55 odst. 3 stanoví speciální požadavek, a to doslovný přepis otázek i odpovědí konfrontovaných osob a uvedení okolností, důležitých z hlediska účelu a průběhu tohoto procesního úkonu⁶⁷.

⁶⁶ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7. s. 135.

⁶⁷ Využito viz: STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7. s. 125-137.

2. Výslech podle judikatury

Tato kapitola je zaměřena na judikaturu, vztahující se k výslechu jako důkaznímu prostředku v trestním řízení. Jak jsem uváděla v úvodu, zaměřuji se na vybrané oblasti, které se mi zdají být nejdůležitější. Tyto oblasti spolu vzájemně souvisí, prolínají se a nelze je proto oddělovat.

V první části této kapitoly pojednávám o výslechu jako neodkladném nebo neopakovatelném úkonu. Považuji tedy za vhodné se nejprve zabývat výkladem pojmu neodkladný úkon a pojmu neopakovatelný úkon. Jejich definice je uvedena v trestním řádu⁶⁸, který jim tak dává zákonný rámec. Za neodkladný úkon je možné považovat pouze takový úkon, jehož odložením na pozdější dobu, resp. na dobu po zahájení trestního stíhání, je ohrožen samotný účel trestního řízení, a to tím, že dojde ke zmaření takového úkonu, zničení nebo ztrátě důkazu. Neopakovatelným je pak takový úkon, který nebude možné znovu provést v řízení před soudem. Zákon zároveň ukládá povinnost uvést v protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu uvést skutečnosti, na jejichž základě byl úkon považován za neodkladný nebo neopakovatelný. Nesplněním této povinnosti dochází k porušení zákona a je úkolem soudce, za jehož účasti se takový úkon koná, v takovém případě zasáhnout tak, aby byla dodržena litera zákona.⁶⁹

Neodkladnost či neopakovatelnost úkonů ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 trestního řádu však nemůže záležet v objasňování skutečností, které podmiňují zahájení trestního stíhání. Tím by docházelo k nahrazování úkonů podle § 158 trestního řádu úkony, které byly zákonodárcem zařazeny do hlavy páté trestního řádu. Skutečnost, že již v průběhu přípravného řízení je nutné provést úkon, který v řízení před soudem nebude možné opakovat, neznamená, že neopakovatelný úkon je možné provést před zahájením trestního stíhání osoby, která je v době provádění neopakovatelného úkonu policejnímu orgánu známa a lze proti ní trestní stíhání zahájit⁷⁰. Neodkladnými nebo neopakovatelnými úkony mohou být provedeny

⁶⁸ § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁶⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 To 61/2004.

⁷⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 782/94, [SR 3/1995, s. 72a].

důkazy pouze za situace, kdy z nějakého důvodu nelze zahájit trestní stíhání vůči konkrétní osobě⁷¹.

Ústavní soud České republiky k neodkladnému úkonu ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu uvádí: „*Smysl neodkladného úkonu spočívá v tom, aby bylo zabráněno nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty z hlediska účelu trestního řízení. Protože se však jedná o výjimku z obecného principu, podle něhož jsou jednotlivé úkony v trestním řízení činěny až po zahájení trestního stíhání, je nutno i tuto výjimku interpretovat restriktivně.*“⁷²

Má-li být výslech svědka uskutečněn jako neopakovatelný úkon, musí být, v souladu s ústavními zárukami spravedlivého procesu, spolehlivě a nepochybně zjištěna existence překážek, které brání opakování výslechu.⁷³ Výslechem, provedeným ve smyslu neopakovatelného úkonu, totiž dochází k omezení základních práv, jehož cílem je dosažení účelu trestního řízení. Je však třeba zajistit, aby nedocházelo k eliminaci práva na spravedlivý proces v důsledku intenzivnějšího omezení základních práv, než je nezbytně nutné. Dle trestního řádu lze rozhodnout ve věci samé za použití důkazu, jež byl proveden mimo řízení před soudem. Výjimkou z tohoto pravidla je situace, kdy důkaz byl proveden jako neodkladný či neopakovatelný, a to za předpokladu, že byly dodrženy zákonné podmínky provedení úkonu. Provedením takového důkazu však nesmí dojít k porušení práva na obhajobu a zásady kontradiktornosti řízení, které by v řízení před soudem jinak byly garantovány. Obhajoba musí mít možnost jakýkoliv důkaz, tedy i výslech provedený jako neopakovatelný úkon, prověřit obvyklým způsobem. Vrchní soud se k takové situaci vyjadřuje následovně: „*Podle čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý, kdo je obviněn z trestného činu, právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě. Konstantní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu i obecných soudů ČR je toto právo obviněného interpretováno tak, že obviněný (resp. jeho obhájce) musí mít v trestním řízení možnost alespoň jednou toto právo využít, tj. účastnit se výslechu takového svědka.*“⁷⁴ Hovoříme-li

⁷¹ Usnesení Krajského soudu v Brně, sp. zn. 8 To 115/95.

⁷² Nález Ústavního soudu České republiky, I. ÚS 129/2000.

⁷³ Nález Ústavního soudu České republiky, I. ÚS 375/06-2.

⁷⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 To 75/2012, [TR 1/2013, s. 21].

o výsledku, ať již spoluobviněného tak svědka, je třeba obhájci či obviněnému umožnit, aby vyslýchanému mohl klást otázky. Není-li obhajobě umožněno prověření důkazu, zde umožnění klást vyslýchanému otázky, znamená takový postup vyřazení obhajoby z účasti na provádění dokazování. Je-li však právo na obhajobu omezeno výše uvedeným způsobem, nelze pouze na základě takto provedeného důkazu vyslovit vinu. Takové rozhodnutí by odporovalo nejen právu na spravedlivý proces, ale i zásadám, na nichž je trestní řízení postaveno.

Další vybranou oblastí, která s právem na obhajobu velmi úzce souvisí, je použitelnost provedeného důkazu v trestním řízení. Důkaz provedený způsobem, kterým došlo k porušení zákona, může mít za následek jeho neúčinnost. Dále se jedná o případy, kdy důkaz byl získán nezákonným donucením nebo hrozbou, či důkazy opatřené z nepřipustného pramene nebo pomocí nepřipustného důkazního prostředku apod.

Nejen z judikatury Ústavního soudu České republiky vyplývá, že obviněného nelze jakkoli nutit k výpovědi a výpověď získanou nezákonným donucením nelze v trestním řízení použít jako důkaz, neboť se jedná o důkaz absolutně neúčinný.⁷⁵ Tento princip je považován za velice významnou garanci spravedlivého procesu, vyjádřenou i v Listině⁷⁶. Nezákonným donucením rozumíme nejen donucení fyzické, ale i psychické, a to nejen ze strany orgánu činného v trestním řízení, ale i ze strany jiné osoby. Princip zákazu nezákonného donucení k výpovědi velmi úzce souvisí se zásadou „*nemo tenetur se ipsum accusare*“, tedy s pravidlem, které obviněnému umožňuje neusvědčovat sám sebe⁷⁷. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) na zákaz výpovědi donucením a na právo neobviňovat sám sebe nahlíží širěji, za donucení obviněného k výpovědi považuje jakoukoliv formu nátlaku, která omezuje právo obviněného nevypovídat. ESLP shora uvedená porušení považuje za porušení práva na spravedlivý proces. Jedná se však zejména o případy „*v nichž byl obviněný donucován k aktivnímu jednání majícímu povahu sebeusvědčování*“⁷⁸. V trestním řízení tak nelze jako listinný důkaz použít výpověď, kterou obviněný učinil sice před orgánem veřejné moci, avšak v rámci jiného řízení, pokud taková výpověď byla učiněna pod hrozbou

⁷⁵ Nález Ústavního soudu České republiky, II. ÚS 291/2000.

⁷⁶ Čl. 40 odst. 4 Listiny.

⁷⁷ Čl. 37 odst. 1 Listiny.

⁷⁸ Nález Ústavního soud České republiky, I. ÚS 677/03.

sankce a má-li sebeobviňující povahu. Takový důkaz nelze použít ani v případě, že v průběhu řízení před soudem byl přečten, neboť by se jednalo o zásah do práva nevypovídat. Tento zásah lze připustit pouze za předpokladu, že „závěr o spáchání trestného činu byl dostatečně podložen jinými provedenými důkazy“⁷⁹. Ústavní soud se k této problematice vyjádřil i z jiného úhlu pohledu, dle něhož jsou právní předpisy upravující procesní postup oddělenými procesními soustavami. Jejich vzájemné propojení musí být zákonem výslovně upraveno, v opačném případě by byly narušeny požadavky jejich předvídatelnosti a určitosti. Takovou výpověď lze tedy považovat pouze za listinný důkaz, nikoliv za důkaz provedený výsledkem obviněného dle hlavy páté trestního řádu.⁸⁰

ESLP se zároveň zabýval i otázkou doznání obviněného, které bylo učiněno na základě lstivého jednání jiné osoby. Při řešení této otázky dospěl k závěru, že bylo-li doznání obviněného bylo získáno pouhým potlačením jeho vůle, nikoliv v rozporu s jeho vůlí, ke kterému došlo za užití nátlakových prostředků, nedošlo k porušení práva nevypovídat a neobviňovat sám sebe⁸¹. Jedná se typicky o případy, kdy se obviněný dozná jiné osobě, která tuto skutečnost vypoví jako svědek v trestním řízení. V těchto situacích je nutné posuzovat použitelnost takové výpovědi s ohledem na to, zda svědek z obviněného vylákal doznání na základě žádosti orgánů činných v trestním řízení nebo bez této žádosti.

S použitelností výpovědi jako důkazu v trestním řízení dále nepochybně souvisí i zákonná povinnost orgánů činných v trestním řízení vyslychaného náležitě poučít o jeho právech a povinnostech, a to v závislosti na procesním postavení vyslychané osoby. Neúplné, špatné, či zcela absentující poučení může mít za důsledek nepoužitelnost takové výpovědi. V současné době panují rozdílné názory na to, zda neúplné poučení způsobuje nepoužitelnost výpovědi jako celku nebo zda způsobuje nepoužitelnost pouhé části výpovědi, a to té části, která může v důsledku chybějícího poučení ovlivnit správnost zjištěných informací. Část odborné veřejnosti se domnívá, že neúplné poučení je porušením práva na obhajobu, a proto by neúplné poučení mělo mít za následek nepoužitelnost výpovědi jako celku. Část odborné veřejnosti však zastává názor, že je třeba

⁷⁹ Nález Ústavního soud České republiky, I. ÚS 677/03.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu České republiky, III. ÚS 451/04.

⁸¹ Rozsudek ESLP ve věci *Allan proti Spojenému království*, č. 48539/99.

rozlišovat, v čem neúplnost poučení spočívá. Pokud se jedná o tu část poučení, která se týká postavení vyslychané osoby, pak je dán důvod nepoužitelnosti výpovědi, neboť může být ovlivněna správnost provedeného důkazu. Naopak absentuje-li část poučení, která nemůže mít vliv na správnost výpovědi, pak je na takový procesní úkon možno pohlížet jako na úkon použitelný.⁸² Ústavní soud k otázce použitelnosti důkazu konstatoval: „*Jestliže při vyhledávání, opatřování nebo provádění důkazu došlo k porušení právního předpisu, které mělo povahu podstatné vady řízení, jedná se o důkaz absolutně neúčinný, a tedy nepoužitelný. Protože trestní řád neobsahuje žádnou kategorizaci takových vad (vyjma získání důkazu nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení), je nutné nepoužitelnost důkazů dovozovat v každém konkrétním případě zvlášť, a to především s ohledem na charakter vady řízení, vliv na konkrétní důkaz a význam tohoto důkazu pro řízení.*“⁸³ Z názoru Ústavního soudu je tedy možno dovodit závěr, že pokud poučení vyslychaného absentuje úplně, je jeho výpověď považována za absolutně neúčinný, a tedy nepoužitelný důkaz, neboť se zcela nepochybně jedná o vadu řízení, která může mít vliv na správnost výpovědi. Na takovou vadu řízení je třeba pohlížet jako na vadu podstatnou. Nicméně z uvedeného nálezu vyplývá, že Ústavní soud nevylučuje možnost, že neúplné poučení vyslychaného nemusí mít na použitelnost jeho výpovědi v trestním řízení vliv.

⁸² Využito viz: ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 140-150.

⁸³ Nález Ústavního soudu České republiky, IV. ÚS 2425/09.

3. Výslech jako důkazní prostředek trestního řízení ve světle navrhované právní úpravy

V této kapitole se pokusím stručně shrnout úpravu výslechu v rámci navrhované rekodifikace trestního řádu. Je však třeba mít na paměti, že navrhovaná právní úprava není zatím úplná a jedná se spíše o střípky, které budou, obrazně řečeno, následně skládány do mozaiky, přičemž úprava může dostát ještě podstatných změn. Nicméně i v této fázi je možné učinit určité závěry a upozornit na možné nedostatky a rizika. Nutnost nové úpravy trestního procesu je odůvodňována zejména tím, že současná právní úprava je již zastaralá a neodpovídá potřebám současnosti. Cílem nové právní úpravy má tedy být mimo jiné zvýšení efektivnosti trestního řízení a odstranění překážek, které brání dosáhnout jeho účelu i v oblasti závažné kriminality a celé trestní řízení zrychlit.

Podle vyjádření navrhovatelů jsou v oblasti právní úpravy výslechu navrhovány pouze drobné úpravy, neboť současná právní úprava se osvědčila. S touto myšlenkou však nesouhlasím, protože se mi nová právní úprava zdá poměrně nepřehledná, nesystematická a v jistých ohledech zjednodušená. Předně je do stadia prověřování, které je v současné době nazýváno postupem před zahájením trestního stíhání, začleněno nové obecné ustanovení nazvané „výslech osoby“, které v prvním odstavci hovoří o právu každého vyslychaného na právní pomoc advokáta. Následuje, podle mého názoru poněkud nesystematicky, stanovení povinnosti vyrozumět při výslechu dítěte jeho zákonného zástupce, či opatrovníka a orgán sociálně právní ochrany. Druhý odstavec konstatuje, že při výslechu osoby ve stadiu prověřování se použijí ustanovení o výslechu svědka obdobně. Ustanovení o výslechu svědka jsou však zařazena v jiné části navrhovaného předpisu. Vzápětí je upraveno právo osoby, jež je v postavení podezřelého, nevypovídat a stanovena zákonná povinnost vyslychajícího tuto osobu poučit o možnosti předestření její výpovědi, učiněné v průběhu prověřování, v řízení před soudem. Další odstavec pak upravuje nárok vyslychaného, vyjma podezřelého, na náhradu prokázaného ušlého výdělku a na cestovní náhrady podle zákoníku práce. Takto členěná právní úprava bude dle mého názoru pro běžného občana bez právního vzdělání zcela nevhodná až chaotická, neboť ho bude nutit

hledat ustanovení, která se ho týkají na několika místech, a dokonce v různých právních předpisech. Závěrem k ustanovení o výslechu osoby, zařazenému v části „*Přípravné řízení a postup před jeho zahájením*“, hlavě třetí „*Prověřování*“ lze konstatovat, že s ohledem na použití termínu „obdobně“ v druhém odstavci tohoto ustanovení, které zní „*Při výslechu osoby se postupuje obdobně podle ustanovení tohoto zákona upravujících výslech svědka. Má-li být takto vyslechnut podezřelý, není povinen vypovídat, ale cokoliv řekne, může mu být v řízení před soudem za podmínek stanovených trestněprocesním zákonem předestřeno; o tom je třeba jej před zahájením výslechu poučit.*“⁸⁴, lze nabýt dojmu, že se má jednat o výslech svědka, což však není pravda, neboť je zde upravován i postup vůči podezřelému. Termín „obdobně“ je ve spojení s odkazem na jiné ustanovení právního předpisu nutno interpretovat tak, že ustanovení, na které je odkazováno, se na upravené právní vztahy užije v plném rozsahu.⁸⁵ Z uvedeného lze dovodit, že osoba v postavení podezřelého, pokud se rozhodne vypovídat, je povinna, s ohledem na použitý výraz „obdobně“ a na trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek, vypovídat pravdu a nic úmyslně nezamlčet. Takováto výpověď pak může být v řízení před soudem osobě následně obviněné ze spáchání trestného činu předestřena. V části „*Řízení před soudem*“ je však upravena použitelnost protokolu o výslechu obviněného provedeného po zahájení trestního stíhání. Předestření výpovědi učiněné podezřelým ve stadiu prověřování nijak upraveno není. Je upraveno pouze předestření protokolu o výslechu, kde se hovoří pouze o výslechu osoby, přičemž toto ustanovení je zařazeno v dílu šestém, oddílu třetím, nazvaném „*Výslech jiných osob a důkazní použitelnost protokolu o výslechu*“. Nicméně v zatím zveřejněném návrhu není upravena ani skutečnost, zda lze takový výslech osoby zařadit do spisového materiálu a následně jej použít jako důkaz za situace, kdy následné výpovědi osoby se liší s výpovědí učiněnou v rámci vyšetřování a v řízení před soudem v podstatných bodech, nebo obviněný dále využil svého práva nevypovídat. Zároveň v takto navrženém textu spatřuji velkou nevýhodu pro osoby, které nebudou mít možnost se při „výslechu osoby“ poradit s advokátem, ať již z důvodu, že právní pomoc advokáta v daném okamžiku nebudou považovat za nutnou, nebo z důvodu, že si právní pomoc advokáta

⁸⁴ Využito viz: *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. In: Ministerstvo spravedlnosti ČR citováno dne [2020-03-06]. Dostupné z <https://tpp.justice.cz>.

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

nebudou moci dovolit třeba z finančních důvodů. Nemohu se ubránit dojmu, že návrhovaatel chtěl tímto ustanovením nahradit současný úřední záznam o podaném vysvětlení a docílit toho, že vyslýchaná osoba jej bude podepisovat a budou pro ni z tohoto ustanovení vyplývat následky v případě změny výpovědi v dalších stádiích trestního řízení. Nicméně necitlivým užitím právní terminologie a neprovázaností ustanovení by mohlo dojít ke zcela zbytečnému prodlužování trestního řízení.

Jak jsem již uvedla výše, jsou obecná ustanovení o výsledku zařazena v části zákona, hovořící o „Dokazování“. Je zde stanoveno pravidlo, že výslech je prováděn ústně a za osobní účasti vyslýchaného, nejde-li o výslech prováděný pomocí videokonferenčního zařízení nebo prostřednictvím videotelefonu nebo telefonu. Překvapující je, že obecné ustanovení o výsledku obviněného umožňuje, aby obviněný při svém výsledku uvedl i skutečnosti, na které se vztahuje státem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti, a utajované informace⁸⁶. Zejména v případě utajovaných informací se při vyšetřování trestné činnosti v rámci boje s organizovaným zločinem může takové ustanovení stát velmi nebezpečnou „zbraní“ v rukou obviněného. Stačilo by totiž, aby obviněný před vyslychajícím uvedl informace, které jsou utajovány vyšším stupněm utajení než stupněm utajení, se kterým je vyslychající oprávněn se seznamovat. Bylo by vhodné ustanovení upravit tak, že obviněný je povinen upozornit vyslychajícího na skutečnost, že v průběhu výsledku může dojít ke sdělení utajovaných informací určitého stupně utajení, již před jejich sdělením. V opačném případě by mohlo dojít k vyzrazení utajované informace neoprávněné osobě, a to pokud policista konající výslech oprávněním seznamovat se s utajenými informacemi daného nebo vyššího stupně utajení nedisponuje. Obviněný by se tedy dle zákona o ochraně utajovaných informací⁸⁷ dopustil přestupku, za což by mu hrozila sankce. Je tedy nutné tyto dva právní předpisy provázat. Rovněž je nutné mít na paměti skutečnost, že utajované informace lze v elektronické podobě zpracovávat (příčemž protokolace výsledků je v trestním řízení prováděna za pomoci výpočetní techniky) pouze na zařízeních,

⁸⁶ „(2) Obviněný při výpovědi není vázán státem uloženou nebo uznanou povinností mlčenlivosti a povinností zachovávat v tajnosti utajované informace, je však povinen upozornit na to, že se jedná o takové informace.“

⁸⁷ § 148 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

kteřá jsou certifikovaná pro tyto účely⁸⁸. Dále je třeba se zamyslet nad skutečností, že pro případy, že policista konající výslech nemusí být oprávněn seznamovat se s utajovanými informacemi vyššího stupně utajení a může se dokonce stát, že na celém policejním útvaru nebude nikdo, kdo by byl schopen takový výslech provést. Bude tedy nutné upravit v tomto duchu i ustanovení o místní příslušnosti policejního orgánu, stanovené čl. 11 Pokynu policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení, neboť tento interní akt řízení následuje ustanovení o místní příslušnosti soudu. Ve stejném duchu bude nutné upravit i vnitřní předpisy, týkající se místní příslušnosti státního zastupitelství, neboť i v tomto případě je následováno ustavení trestního řádu. Policisté a státní zástupci, na rozdíl od soudců, přísedících a advokátů, totiž nejsou ze zákona osobami, které se mohou seznamovat s utajovanými informacemi, aniž by disponovali příslušným oprávněním. Tato nerovnost je však problémem i současné právní úpravy.

Pokud jde o povinnost zachovávat mlčenlivost ze strany osob vykonávajících určitou profesi, tak zde, s ohledem na navrhované ustanovení, spatřuji nebezpečí zejména v možném ohrožení důvěry mezi touto osobou a jejím klientem. Postačí totiž, aby jediný obviněný, jenž je dosud vázán povinností mlčenlivosti (ať již advokát či například kněz), byl v budoucnu obviněn ze spáchání trestného činu nepřekažení trestného činu, zvolil pro sebe výhodnější cestu a uvedl skutečnosti, které je jinak povinen zachovávat v tajnosti s cílem při odsouzení dosáhnout nižšího trestu. Takové jednání by mohlo mít dopad do sféry všech, kdo takové povolání vykonávají.

Další podstatnou změnu spatřuji ve skutečnosti, že dle dosud navrhované právní úpravy je okamžik zahájení trestního stíhání vztahován k počátku prvního výslechu obviněného, kdy o sdělení vyslýchanému, že je stíhán jako obviněný je třeba učinit záznam. Z navrhovaného znění rovněž nevyplývá, zda bude postačovat učinit záznam o sdělení obvinění pouze do protokolu o výslechu obviněného, nebo zda bude nutné vyhotovit zvláštní dokument. Navrhované znění v rámci jednoho odstavce stanovuje povinnost doručit obviněnému opis protokolu o jeho výslechu, jehož součástí má být záznam o sdělení obvinění, bez zbytečného odkladu a zároveň konstatuje, že pokud opis protokolu o výslechu obviněného není obviněnému doručen po ukončení výslechu, je nutné mu ihned předat opis záznamu

⁸⁸ Zákon č. 412/2005 Sb.

o sdělení obvinění. Jako bývalá policistka, která prováděla vyšetřování, si nedovedu představit situaci, jak bych po ukončení výslechu obviněnému nepředala protokol se záznamem o sdělení obvinění v souladu s navrhovaným zněním a jehož správnost bude obviněný pravděpodobně i nadále stvrzovat svým podpisem, neboť v době přijetí navrhované právní úpravy dle mého názoru nebude ještě možné vést trestní řízení v čistě elektronické podobě, ale předala bych mu po ukončení výslechu opis záznamu o sdělení obvinění. Takový postup se mi zdá zcela nelogický. Výslech obviněného je opět upraven v jiné části navrhovaného trestního řádu, kdy z dikce ustanovení o potřebě výslechu obviněného k obsahu obžaloby lze usuzovat, že ustanovení o výslechu obviněného jsou řazena v části, která se bude týkat řízení před soudem. I toto uspořádání je podle mého názoru poněkud nešťastné a pro obviněné, na které se nebude vztahovat institut nutné obhajoby a kteří se budou chtít hájit sami bez zvoleného obhájce, značně nepřehledné.

Poměrně stroze je upraven i výslech dítěte. V navrhované právní úpravě je pouze stanovena povinnost vyrozumění o výslechu dítěte a dále je upravena použitelnost protokolu o dřívějším výslechu dítěte v hlavním líčení. Ve zveřejněné části navrhovaného trestního řádu je stanovena možnost výslechu osoby, která byla přibrána k výslechu, nicméně z ustanovení není zřejmé, zda se jedná o orgán sociálně-právní ochrany dětí, či o zákonného zástupce nebo opatrovníka dítěte. Navrhovaná právní úprava totiž stanovuje pouze povinnost vyrozumět tyto osoby, není však stanovena povinnost je přibrat k výslechu, jak je tomu v současné době u orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Ze znění rovněž nevyplývá způsob, jakým by měl být výslech dítěte prováděn, a to přes obecně známou skutečnost, že nesprávným provedením jeho výslechu může dojít k traumatizujícímu zážitku. Lze tak polemizovat s tezí, že navrhované znění trestního řádu je v souladu s Úmluvou o právech dítěte, již je Česká republika vázána. Je možné argumentovat skutečností, že výslech dítěte je upraven v zákoně o obětech, nicméně s touto argumentací nelze dle mého názoru souhlasit, a to ze dvou důvodů. Za první: ne každé vyslýchané dítě musí být obětí trestného činu, může se jednat o pouhého svědka. Za druhé: zákon o obětech není uveden ve výčtu trestně procesních zákonů, kterými se podle navrhovaného znění rozumí trestní řád, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních,

a navíc ani v zákoně o obětech není výslech dítěte upraven v souladu s potřebami trestního řízení.

Navrhovaná právní úprava nahlíží poněkud odlišně na zvláštní způsoby výslechu, mezi které nezahrnuje ani výslech pomocí videokonferenčního zařízení, ani výslech dítěte, či výslech znalce. Svým pohledem na tuto problematiku se částečně vrací k právní úpravě trestního řízení před rokem 2002, neboť mezi zvláštní způsoby výslechu zahrnuje konfrontaci. Je však navrhováno, aby mezi zvláštní způsoby výslechu byla zařazena i rekognice, jejíž podstatou je nikoliv výslech osoby, ale znovupoznání. Nicméně s ohledem na skutečnost, že před jejím samotným provedením je nutné poznávající osobu vyslechnout k okolnostem, za nichž poznávanou věc nebo osobu vnímala a ke specifickým znakům poznávané věci či osoby, dalo by se na rekognici nahlížet i jako na velmi specifickou formu výslechu. V kriminalistice je však na rekognici nahlíženo jako na samostatný úkon, samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti.⁸⁹

Výslech znalce je pak zařazen do dílu věnujícímu se znaleckému zkoumání. Nově je výslovně stanovena povinnost vyslychajícího dotázat se znalce na poměr k vyšetřované trestní věci, v níž byl přibrán k podání znaleckého posudku a na jeho poměr ke stranám.⁹⁰ Domnívám se, že toto ustanovení je nadbytečné, neboť znalec je ze zákona⁹¹ vázán povinností oznámit veškeré skutečnosti, které by mohly mít za následek důvodné pochybnosti o jeho nepodjatosti. Tato povinnost je stanovena i v zákoně, kterým se znalecká činnost bude řídit od 1. 1. 2021⁹².

To jsou jen drobné postřehy. Podle mého názoru není takto rozsáhlá změna trestního řádu, zasahující do systematiky trestního řádu, nutná. Obávám se totiž, že by díky tak necitlivému zásahu, který by předcházel reformě justice, mohla nastat obdobná situace jako při změně trestně hmotněprávních předpisů a při účinnosti současného občanského zákoníku, a to v podobě odchodu odborníků – policistů, státních zástupců a soudců, kteří se trestnímu procesu věnují dlouhá léta. Zejména, má-li dojít k zakotvení formálního důkazního břemene, kdy státní

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1537.

⁹⁰ Využito viz: *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. In: Ministerstvo spravedlnosti ČR citováno dne [2020-03-06]. Dostupné z <https://tpp.justice.cz>.

⁹¹ § 11 zákona č. 36/1967 Sb.

⁹² § 18 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

zástupce bude v řízení před soudem provádět důkazy, které navrhl, osobně, jak je navrhováno, bude nutné navýšit personální stavy státních zástupců. Nebude totiž vhodné ani žádoucí, aby státní zástupce, který trestní věc neřeší – s ohledem na zakotvení formálního důkazního břemene, z něhož vyplývá velmi podrobná znalost trestního spisu – zastupoval svého kolegu v řízení před soudem, jak je v současné době poměrně běžné. Rovněž je nutné si uvědomit, že s ohledem na výše uvedené, by v zájmu unesení formálního důkazního břemene měl každý státní zástupce disponovat „vyšetřovacím“ týmem, který bude v případě potřeby pružně reagovat na nastalou situaci.

Nezbývá mi než konstatovat, že se nemohu ubránit pocitu, že do kontinentální právní kultury jsou poněkud násilným způsobem vkládány prvky právní kultury angloamerické, a to bez hlubší promyšlenosti a provázanosti v rámci celého právního řádu a bez vyhodnocení možných dopadů na účel trestního řízení. V souvislosti s rekodifikací trestního řádu je tedy podle mého názoru nutné nejen změnit navazující právní předpisy, ale také nastavit systém a organizaci všech orgánů činných v trestním řízení tak, aby bylo možné kontinuálně pokračovat v trestních řízeních.

4. Úvahy „de lege ferenda“

Při zpracovávání této diplomové práce jsem si nemohla nevšimnout několika, podle mého názoru problematických otázek, které by bylo vhodné do budoucna upravit. Nejprve se budu věnovat dokazování obecně, následně přistoupím k úvahám, týkajícím se vybraných důkazních prostředků a tuto kapitolu ukončím úvahami o protokolaci výslechu.

Pokud jde o dokazování, bylo by podle mého názoru vhodné, aby bylo v trestním řádu specifikováno, co se rozumí podstatnou vadou dokazování a zavedení demonstrativního výčtu takových vad. Myslím si, že by bylo vhodné stanovit i kritéria pro odlišení následků, které procesní vada může způsobit, tedy zda procesní vada způsobuje absolutní či relativní neúčinnost důkazu. K této myšlence mě inspiroval názor Ústavního soudu, který ve svém nálezu konstatoval, že trestní řád v současné době žádnou kategorizaci vad, jejichž následkem je nepoužitelnost důkazu v trestním řízení (vyjma důkazu získaného nezákonným donucením nebo hrozbou donucení), neobsahuje. Zároveň uvedl pravidla, z nichž má být procesní nepoužitelnost důkazu dovozována, a to:

- charakter vady řízení,
- vliv vady řízení na konkrétní důkaz,
- význam důkazu pro řízení,

příčemž uvedené je třeba posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti každého případu.⁹³ V souvislosti se shora uvedeným by bylo nutné zvážit i úpravu ustanovení vztahujícího se k hodnocení důkazů, a to ve smyslu, že hodnotit lze pouze důkazy v trestním řízení použitelné.

Myslím si, že právní úprava, týkající se výslechu obviněného, je vcelku v pořádku, nicméně doplnila bych ji o zákonná ustanovení týkající se povinnosti policejního orgánu poučit obviněného o jeho právech verbálně, nikoli pouhým předložením předtisku obsahujícího předmětné poučení s pokynem, aby si obviněný toto poučení přečetl sám. S ohledem na svou dlouholetou praxi v oblasti

⁹³ Nález Ústavního soudu České republiky, IV. ÚS 2425/09.

vyšetřování si jsem vědoma skutečnosti, že k takovému postupu velmi často dochází zejména v případech, kdy si obviněný nezvolí obhájce a nejsou dány podmínky nutné obhajoby. Zároveň bych, s ohledem na skutečnost, že ne každý obviněný je právnicky vzdělaný, stanovila povinnost policejního orgánu, aby v případě potřeby poučení obviněnému vysvětlil. Tytéž povinnosti bych stanovila i u poučení osoby podávající vysvětlení, je-li v postavení osoby podezřelé.

V několika případech jsem se jako přisedící setkala s tím, že Úřední záznam o podání vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu, jehož obsahem bylo podání vysvětlení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, byl založen jako součást vyšetřovacího spisu, ba dokonce předán znalci jako materiál pro zpracování znaleckého posudku. Je třeba mít na paměti, že v tomto okamžiku osoba podávající vysvětlení zpravidla nemá advokáta a nemusí být schopná plně vyhodnotit důsledky svého vysvětlení v souladu se zásadou „*nemo tenetur se ipsum accusare*“. Je-li obžaloba následně postavena zejména na závěrech zpracovaného znaleckého posudku, může být velmi snadné takový znalecký posudek zpochybnit. Rovněž lze zpochybnit, že soud nebyl při svém rozhodování ovlivněn právě tímto podáním vysvětlení. Proto se domnívám, že by bylo vhodné uvážit zakotvení zákazu založení úředního záznamu o podání vysvětlení osoby podezřelé do spisového materiálu, který je po ukončení vyšetřování předložen státnímu zástupci za účelem podání obžaloby a následně soudu.

V teorii, zabývající se taktikou výslechu, se obecně uvádí, že vyslychané osobě je zakázáno klást kapciózní a sugestivní otázky. Pohlédneme-li do díkce zákona, je tento požadavek uveden v § 92 odst. 3 trestního řádu, který uvádí: „*Obviněnému mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět*“⁹⁴. § 101 odst. 3, který se věnuje výslechu svědka však výslovný zákaz kladení sugestivních otázek neobsahuje, neboť jeho poslední věta zní: „*Svědкови nesmějí být kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy klamavé a nepravdivé okolnosti nebo okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi*“⁹⁵. Domnívám se, že by bylo vhodné ustanovení o výslechu svědka

⁹⁴ § 92 odst. 3 trestního řádu.

⁹⁵ § 101 odst. 3 trestního řádu.

doplnit následovně: „*Svědkoví nesmějí být kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy klamavé a nepravdivé okolnosti nebo okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi; v otázkách nesmí být naznačeno, jak na ně odpovědět*“. Dále se domnívám, že by bylo vhodné do právní úpravy zakomponovat ustanovení o nepoužitelnosti takto získaného důkazu.⁹⁶

V době svého působení u policie jsem se občas setkala i s názory svých kolegů, zejména kriminalistů provádějících operativní činnost, kteří měli tendenci vyslechnout osobu, u které byly důvody zahájení trestního stíhání, jako svědka, ve smyslu „lepší dobrý svědek než špatný obviněný“. Ačkoli se jedná o postup, který je zcela nepřipustný a je obcházením zákona, není toto pravidlo uzákoněno. S ohledem na skutečnost, že u policistů, kteří vedou trestní řízení, není dána zákonná podmínka právnického vzdělání, bylo by podle mého názoru vhodné toto pravidlo do trestního řádu doplnit, a to včetně stanovení sankce za takové jednání.

Jak jsem již zmiňovala v kapitole o výslechu svědka, v trestním řádu definice svědka absentuje. Rovněž v trestním řádu absentuje definice pojmu oběť trestného činu, zatímco definice poškozeného je uvedena v § 43 trestního řádu. Domnívám se, že by bylo vhodné, aby trestní řád obsahoval i legální definici svědka, a především oběti trestného činu. Na druhé straně zákonodárce do trestního řádu zařadil procesní pravidla pro výslech svědka, nikoli však procesní pravidla pro výslech poškozeného či oběti. Je třeba se zákonodárcem jednoznačně souhlasit v tom, že vzhledem k četnosti důkazu výpovědi svědka, je nutné procesní pravidla pro takový úkon stanovit zákonem. Za situace, kdy jsou trestním řádem stanoveny pravidla výslechu svědka - osoby mladší osmnácti let se domnívám, že by bylo žádoucí stanovit i určitá specifická pravidla pro výslech svědka, který je zároveň obětí trestného činu. Myslím si, že v určitých případech by mělo být i ve vztahu k oběti trestného činu stanoveno pravidlo, které by umožňovalo její výslech v dalším řízení neopakovat. Nejednou jsem jako přisedící zažila při hlavním líčení situaci, kdy se soud i státní zástupce snažili k oběti přistupovat co nejšetrněji, avšak obhájce postupoval i přes upozornění soudu takovým způsobem, že oběť byla po výslechu nucena vyhledat lékařskou pomoc.

⁹⁶ Využito viz: ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0.

Při studiu judikatury k tématu diplomové práce jsem si rovněž všimla, že její poměrně velká část se věnuje problematice kontradiktornosti výsledku v trestním řízení. S ohledem na judikaturu ESLP, názoru Ústavního soudu a absenci výslovného zakotvení tohoto principu v současné právní úpravě trestního řízení, by bylo žádoucí, aby tento princip byl zakotven i v trestním řádu. Nicméně je otázkou, jak na princip kontradiktornosti v trestním řízení pohlížet. Zda se přiklonit k principu kontradiktornosti jako způsobu hledání pravdy či jako součástí práva stran na obhajobu nebo jako kritéria soudního procesu. S ohledem na rozhodovací praxi ESLP je v současné době v trestním řízení na princip kontradiktornosti pohlíženo jako na subjektivní právo na obhajobu.⁹⁷ Podle mého názoru však nelze upřednostnit pouze jeden pohled na úkor dalších. Budeme-li na tento princip pohlížet pouze jako na právo stran na obhajobu a upozadíme-li „způsob hledání pravdy“, může být následkem toho nedostatečně zjištěný skutkový stav či porušení zásady presumpce nevinny. Proto by bylo vhodné v rámci zakotvení tohoto principu do trestního řádu zároveň legálně definovat tento pojem a tím ujednotit jeho obsah pro účely trestního řízení. K tomuto názoru mě vede zejména obava, že v případě absence legální definice by na tento princip mohlo být pohlíženo pouze z jednoho úhlu a ostatní úhly by mohly být opomíjeny, což by do trestního řízení mohlo vnést zmatek a rozhodně by to nebylo žádoucí. Zároveň by podle mého názoru bylo vhodné upravit i situace, za nichž se princip kontradiktornosti použije pouze v omezené míře. Lze si totiž snadno představit situaci, kdy v rámci trestního řízení bude v průběhu prověřování jako svědek vyslechnuto například dítě – oběť trestného činu, na němž spáchání trestného činu zanechalo vážné následky, přičemž opakování výsledku by způsobilo sekundární viktimizaci, případně doživotní traumatizaci. S ohledem na tuto skutečnost a na ochranu osobnosti takového dítěte tak opakování výsledku není žádoucí. To samé se může týkat i dospělé osoby, která se stala obětí trestného činu. Pokud by tato otázka upravena nebyla a trestní řízení by bylo ovládáno principem kontradiktornosti, došlo by k situaci, kdy na jedné straně obhajoba má právo na opakovaný výsledek takového svědka, na druhé straně je nutné šetřit osobnost svědka a neprohlubovat či nezpůsobovat mu další trauma. Z tohoto důvodu podle mého názoru nelze požadovat, aby trestní řízení bylo ovládáno principem

⁹⁷ Využito viz: MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 3, s. 33.

kontradiktornosti zcela, jak bylo naznačeno výše. Na rozdíl od civilního procesu nám do trestního řízení může, kromě stran obžaloby a obhajoby, vstoupit ještě další subjekt, jehož práva a oprávněné zájmy je nutné také chránit.

Jak jsem již uváděla v kapitole zabývající se psychologií výslechu, nevyžaduje současná právní úprava výslechu přítomnost psychologa. A to ani u výslechu dítěte – zde právní úprava vyžaduje, aby výslechu dítěte byl přítomen orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže.⁹⁸ U výslechu zvláště zranitelné oběti, ani u výslechu osob, které by na věci mohly mít zájem, zejména poškozených, právní úprava přítomnost psychologa, ba ani osoby se znalostmi z oboru psychologie, nevyžaduje. Trestní řád hovoří pouze o možnosti přibrání konzultanta v závažných a skutkově složitých věcech.⁹⁹ Jsem přesvědčena, že u určitých skupin vyslýchaných osob by byla přítomnost osoby s psychologickým vzděláním přinejmenším vhodná.

K poměrně častým porušením dochází i při protokolaci výpovědi vyslýchané osoby v přípravném řízení. Jak jsem uváděla již v kapitole 1. 4 této diplomové práce, v minulosti byly u Policie České republiky jako občanští zaměstnanci zařazeni zapisovatelé, jejichž úkolem byla zejména protokolace výslechů. Tato pracovní místa však byla v důsledku úsporných opatření zrušena. V současnosti tedy protokolaci výpovědi provádí zpravidla samotný vyslýchající. Jako bývalá policistka mám vlastní zkušenost s tím, že doslovně protokolovat výpověď, resp. protokolovat tak, aby nedošlo k jejímu zkreslování, vyslýchané osoby není jednoduché. Vyslýchající by se měl soustředit především na to, aby procesní úkon byl proveden v souladu se zákonem a výpověď vyslýchané osoby byla úplná, a ne na to, že nestíhá přepisovat diktát vyslýchaného. Je třeba, aby vyslýchající již v průběhu výslechu hodnotil výpověď, především v souvislosti s jinými důkazy, a následně prostřednictvím otázek odstranil neúplnost výpovědi, či případné nejasnosti nebo rozpory s výpovědí jiné osoby. Zejména u složitějších a obsáhlejších případů není možné po vyslýchajícím policistovi vyžadovat stoprocentní znalost věci, neboť nevyšetřuje pouze jednu věc, ale má na starosti

⁹⁸ § 102 odst. 1 trestního řádu

⁹⁹ § 157 odst. 3 trestního řádu.

§ 183 odst. 2 trestního řádu.

Využito viz: KONEČNÁ, Tereza. Role psychologa při výslechu svědka. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 3, s. 64.

mnohdy i desítky trestních spisů. Měl by mít možnost se i v průběhu výslechu podívat do spisového materiálu za účelem oživení detailů a upřesnění znění otázky, kterou chce vyslýchané osobě položit. Policista, který provádí protokolaci výslechu, není zpravidla schopný protokolovat přesně podle diktátu vyslýchané osoby, zároveň hodnotit výpověď do detailů, dělat si z takového hodnocení závěry a současně formulovat otázky, které bude následně vyslýchané osobě pokládat. Z tohoto důvodu by bylo vhodné zvážit zavedení protokolujícího úředníka již v přípravném řízení.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala výslechem, který je jedním z mnoha důkazních prostředků v trestním řízení. Jedná se o jeden ze základních institutů a zpravidla o nejčastější důkazní prostředek. Troufám si tvrdit, že mnohdy je výslech tím nejdůležitějším důkazním prostředkem. Proto by každý, kdo se na výslechu účastní, měl být seznámen se základními požadavky na takový úkon. A to nejen z pohledu trestního práva, ale i z pohledu jiných věd, zejména kriminalistiky a psychologie, které se v rámci tohoto institutu vzájemně doplňují. Vyslýchající, který nezná základy kriminalistiky a psychologie, zpravidla není schopen vést výslech tak, aby bylo dosaženo jeho cíle, tedy získání výpovědi, jež svou úplností a věrohodností přispívá ke zjištění stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti. S trochou nadsázky lze říci, že takový vyslýchající se stává „zajatcem“ vyslýchaného. V ojedinělých případech dokonce může dojít i k situaci, kdy původně vyslýchaná osoba výslechem vyslýchajícího zjišťuje informace, kterými orgán činný v trestním řízení již disponuje. Právě neznalost psychologie, kriminalistických metod, případně neschopnost znalosti z těchto oborů propojit, považuji za velmi podstatný problém při zjišťování informací, jejichž cílem má být dosaženo účelu trestního řízení.

K dané problematice existuje velké množství materiálu, nicméně jednotlivé materiály, vyjma učebnic, se zpravidla věnují pouze vybrané oblasti, na věc neposkytují ucelený pohled a jednotliví autoři se ve svých názorech mnohdy dost výrazně odlišují. Hlavním cílem diplomové práce bylo systémové zhodnocení současné právní úpravy výslechu. Zároveň bylo mým úmyslem upozornit na problémy, které mohou vzniknout při její aplikaci. Shrnutím získaných poznatků jsem dospěla k názoru, že současná právní úprava výslechu je na velmi dobré úrovni. Podle mého názoru by však bylo vhodné ji doplnit, a to s ohledem na závěry vyplývající z judikatury. Dalším z cílů této práce bylo, mimo jiné, poskytnout čtenáři právě stručný ucelený pohled na problematiku výslechu, a to včetně nejdůležitějších poznatků z vybraných oblastí judikatury.

Jsem si vědoma, že judikatura, vztahující se k tématu mé diplomové práce, je velmi obsáhlá. Jedná se o tematiku, která by si dle mého názoru zasloužila podrobný rozbor, následné zobecnění a případné stanovení přesných pravidel. Svou obsáhlostí však zdaleka přesahuje téma této diplomové práce, a proto jsem se zaměřila pouze na vybrané, podle mého názoru nejdůležitější, okruhy. Mým cílem bylo poukázat na nejčastější chyby v provádění výslechnů jako procesních úkonů a jejich vliv na dosažení cíle trestního řízení.

S ohledem na skutečnost, že již poměrně dlouhou dobu dochází k rekodifikačním pracím, jejichž výsledkem by měl být zcela nový trestní řád. Zajímala jsem se i o v současné době dostupné návrhy změn v oblasti právní úpravy výslechu. Navrhovaná právní úprava dokazování v trestním procesu je, bez sporu, vedena dobrou myšlenkou o zdokonalení dosahování účelu trestního řízení. Nicméně, jak jsem již konstatovala v závěru třetí kapitoly, je nutné, aby v případě přijetí nového trestního řádu došlo i ke změnám navazující právní úpravy, a to včetně změn v oblasti personálního zabezpečení institucí podílejících se na trestním řízení.

Součástí této práce jsou i poznatky, vztahující se k ne zcela jednoznačně upraveným otázkám trestního řízení, k nimž jsem dospěla studiem materiálů, případně vlastními zkušenostmi. Tyto poznatky jsem shrnula v rámci poslední kapitoly. Zároveň jsem se snažila zformulovat svůj názor možného řešení těchto otázek.

Při zpracování práce jsem vycházela zejména z odborných publikací a článků, které jsem analyzovala a nejdůležitější informace uvedla ve své práci. S ohledem na mé dřívější působení u policie, kde jsem se věnovala vyšetřování, a současné působení ve funkci přísedící jsem se tuto práci snažila obohatit i o poznatky z aplikační praxe. Rovněž jsem se pokusila o porovnání současné právní úpravy výslechu a právní úpravy připravované v rámci rekodifikace trestního řádu.

Resumé

This diploma thesis deals with the interrogation as a mean of evidence in terms of criminal proceedings.

The interrogation is one of the most important and most frequently performed procedural acts. Any person participating in the intrrogation should become familiar wit all essential requirements of adequate interrogation realization.

The information obtained through interrogation helps to clarify the offense and also to achieve the purpose of the criminal proceedings.

The compliance with the legal requirements relating to the conduct of the interrogation is therefore absolutely necessary, both by the hearing (interviewing) authority and by the person being questioned. Otherwise, the purpose of criminal proceedings could be thwarted and the evidence cannot be used, which is an undesirable situation.

In this diploma thesis, the interrogation is considered as an institute of procedural criminal law, supplemented by the perspective of forensic science and psychology.

The first chapter provides the reader with basic information and general knowledge concerning interrogation and interrogation practice.

This knowledge is enriched in the second chapter by case-law relating to problematic situations which may arise in connection with the conduct of the interrogation.

The third chapter of the diploma thesis contains a comparison of the current legislation with the legislation proposed in connection with the recodification of the Criminal Procedure Code. Furthemore, the assessment in the cases where the changes are not incorporated into other legislation.

A part of this diploma thesis is also features a chapter dealing with ambiguously and insufficiently adjusted questions related to the realization of the interrogation proces itself.

Seznam zkratek

Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ESLP	Evropský soud pro lidská práva

Seznam použité literatury

Prameny

Právní předpisy

1. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.
2. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 204/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů.
3. Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním Paktu o občanských a politických právech a o Mezinárodním Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
4. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
5. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších zákonů.
7. Zákon č. 418/2011, Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.
8. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.
9. Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění vyhlášky č. 11/1985 Sb., č. 77/1993 Sb. a č. 432/2002 Sb.
10. Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.
11. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
12. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
13. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
14. Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Judikatura

1. Rozsudek ESLP ve věci *Allan proti Spojenému království*, č. 48539/99.
2. Nález Ústavního soudu České republiky, I. ÚS 375/06-2.
3. Nález Ústavního soudu České republiky, I. ÚS 129/2000.
4. Nález Ústavního soudu České republiky, II. ÚS 291/2000.
5. Nález Ústavního soudu České republiky, IV. ÚS 2425/09.
6. Nález Ústavního soud České republiky, I. ÚS 677/03.
7. Nález Ústavního soudu České republiky, III. ÚS 451/04.
8. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 To 61/2004.
9. Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 To 75/2012, [TR 1/2013, s. 21].
10. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 782/94, [SR 3/1995, s. 72a].
11. Usnesení Krajského soudu v Brně, sp. zn. 8 To 115/95.

Literatura

Knižní

1. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
2. PJEŠČAK, J. a kolektiv. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha: Naše Vojsko, n. p., 1982, 280 s.
3. SCHELLE, K. a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2012, ISBN 978-80-7418-139-9.
4. STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7.
5. ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL a Josef KUČHTA. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

6. ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7.
7. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-589-0.
8. MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP Jaroslav. *Výslech a psychologie*. Praha: Orbis, 1966.
9. SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3.
10. NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: ABOOK s. r. o., 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.
11. TIPLICA, Mircea a kol. *Kriminalistická taktika*. 2., upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. 162 s. ISBN 80-7251-007-X.
12. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
13. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
14. FRYŠTÁK, M., POLIŠENSKÁ, P. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-85-4.
15. ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 140-150.
16. VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.
17. FRANCEK, Jindřich. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-115-3.
18. TYLDESLEY, Joyce A. *Jak soudili faraoni: zločin a trest ve starém Egyptě*. Přeložil Květa PALOWSKÁ. V Praze: Metafora, 2001. ISBN 80-865-18-15-9.

Časopisecká

1. KONEČNÁ, Tereza. Role psychologa při výslechu svědka. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 3, s. 64.

2. FRYŠTÁK, Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 10, s. 225.
3. MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 3, s. 33.

Ostatní prameny v elektronické podobě

1. *Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [citováno dne 2019-12-05]. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>.
2. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. In: Ministerstvo spravedlnosti ČR citováno dne [2019-12-05]. Dostupné z <https://tpp.justice.cz>
3. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. In: Ministerstvo spravedlnosti ČR citováno dne [2020-03-06]. Dostupné z <https://tpp.justice.cz>.